HAGEMAN, J.

GESCHIEDENIS DER VEROVERING VAN MALAKKA.

Kon. Bat. Gen.
XXII.
240.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXXI 240

GESCHIEDENIS

DER

VEROVERING VAN MALAKKA,

EN DER

OORLOGEN TUSSCHEN DE PORTUGEZEN EN MALEIJERS.

DOOR

J. HAGEMAN, Jcz.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 5 Maret 2012
No. Induk : 19773/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID :
Beli / Hadiah : Ex. Museum

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

I.

GESCHIEDENIS

DER

VEROVERING VAN MALAKKA.

HOOFDSTUK I.

EERSTE KOMST DER PORTUGEZEN TE MALAKKA.

§ 1. Vasco de Gama had bereids in 1498 het voorgebergte van *Afrika's* zuidkust omgezeild en was in *Indië* verschenen. Na hem kwamen er de Portugesche zeevaarders Pedro Alvarez Cabral en Joao de Nova, in 1500-1501. Gama vertoonde zich op nieuw in *Indië* in 1502, en vervolgens Francisco de Albuquerque, Lopo Soares, Francisco de Almeida, Pedro de Nhaya, Tristano d' Acunha, Alfonso de Albuquerque, Jorge de Mello en Jorge de Aguyar, van 1502-1508. Door hunne togten werd de kennis omtrent de geheele vaste kust van *Indië* uitgebreid, ofschoon men tot nog toe geene gemeenschap geopend had met den Archipel.

De Koning van *Portugal*, het veroveren van gansch *Indië* van zeer groot belang rekenende, verdeelde het geheele ontdekte gebied van zuidelijk *Azië*, in twee opper-kapiteinschappen, waarvan het eerste van *Sofala* op de oostkust van *Afrika* tot *Diu* in *Voor-Indië*, en het tweede, van het koningrijk *Guzerate* tot aan kaap *Comorin* zich uitstrekte. Hij deed daarenboven nog vier schepen uitrusten, om *Malakka* te ontdekken, en droeg het bevel over deze expeditie op aan Diego Lopez de Sequeira, die aldaar tevens als kapi-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tein en opperhoofd zoude verblijven. Francisco de Almeida zoude als opperhoofd van *Ethiopië*, *Arabië* en *Perzië*, te *Socotora*, en Alfonso de Albuquerque als opperhoofd van *Indië*, te *Cochin* zetel houden; en om deze beide gouvernementen te veroveren werden dertien schepen, onder bevel van Jorge de Aguijar, naar *Indië* gezonden.

De vier schepen, onder Sequeira, staken den 5den April, en de dertien onder Aguijar, den 9den April 1508, uit de *Taag* in zee. Wij zullen den eersten op zijnen togt volgen. Zijne schepen waren groot, van 150 tot 180 vat, en werden gevoerd door Hieronimo Teixeira, Gonzalo de Souza en Joao Nunez, benevens hemzelven. In Augustus 1508 kwam hij aan het eiland *S. Lorenzo*; (1) zeilde vervolgens naar *Cochin*, waar hij tot Augustus 1509 verbleef, en van den onderkoning Alfonso de Albuquerque verkreeg, een schip met zestig krijgslieden, benevens de later vermaard geworden personen, Francisco Serrano, Fernando de Magalhanès (Magellaan), Ruy d' Aranjo en Nuno Vaz de Castel-branco.

Diego Lopez de Sequeira vertrok den 8sten September 1509 van *Cochin (Koetsjin)* en kwam het eerst te *Pedir*, op de noordkust van *Sumatra*, waar men bereids van zijne komst verwittigd was. De vorst van dit land, vermeenende dat hij om te handelen kwam, bood hem eene lading peper, die hij evenwel weigerde, gelijk ook te *Pacem* (*Passe*, *Passir*), eene stad, meer zuidoostelijk op dezelfde kust gelegen. Van hier spoedde Sequeira zich naar *Malakka*, waar men hem echter reeds lang verwachtte, want de Mohammedaansche handelaren hadden zijne komst aangekondigd. De inwoners van *Malakka*, deze nieuwe Europesche schepen, behangen met vlaggen en wimpels, ziende opkomen, betoonden evenwel meer nieuwsgierigheid dan vrees, in weerwil van het bulderen van het geschut en het geluid der trompetten.

---

§ 2. *Malakka* was de hoofdstad van het rijk der Maleijers, en werd gesticht door Sri Iskander Shah, ook gezegd Sri-Sin-dewa, zesden vorst of koning der Maleijers, en wel in 1252-53, als wanneer hij door de Javanen werd verjaagd van *Singapoera* en *Oedjong-tanah*, de eerste vestigings-plaatsen der Maleijers. Toen Sequeira daar verscheen, was *Malakka* in den grootsten bloei en de grootste handelsplaats van oostelijk *Indië*. Hij vond er Arabieren, Persianen, Guzeratten, Bengalezen, Peguanen, Siammers, Javanen, Chinezen, Luzonen en Lequios (uit de tegenwoordige Philippijnsche eilanden), die allen aldaar koophandel dreven; en onder de daar liggende schepen waren er drie Chinesche djonken.

De stad *Malakka* was gelegen aan eene rivier, die haar in twee deelen scheidde, en strekte zich eene mijl ver uit langs het zeestrand. De huizen waren van hout, ten min-

---

(1) *Madagascar*. Hij vond hier een koningrijk *Toerachaija*, en eene Djonk met kruidnagelen van *Java*, in het rijkje *Matatana*. De Portugezen meenden toen ook, dat dit produkt in *Madagascar* te huis behoorde. Dit pleit voor den uitgestrekten handel der Javanen uit dien tijd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ste grootendeels; de reede lag vol schepen, en de geheele plaats vertoonde veel pracht en rijkdom. Deze korte schets zij hier vooreerst genoegzaam, daar wij later den toestand van *Malakka* naauwkeuriger willen beschrijven.

Het Maleische rijk stond onder den sulthan Mohammed, die een Mohammedaan was, gelijk ook zijn volk deze godsdienst had aangenomen. Die vorst had eene soort van raad, bestaande uit drie staatsmannen, als:

1°. Den *Shah-Bandara*, wien de bediening van het regt en bijna de geheele regering van het rijk was opgedragen. Hij was een bloedverwant des sulthans, een echt dwingeland, en werd zonder tegenzeggen gehoorzaamd.

2°. Den *Laxamana* of admiraal; een man, die beroemd is geworden in de volgende oorlogen, en als een der uitstekendste karakters onder de Maleijers verdient herdacht te worden.

3°. Den *Tommongong*, die het opzigt had over de uitgaande en inkomende goederen.

Deze drie waren Maleijers; maar behalve hen, waren er nog twee Javaansche opperhoofden, als: *Radja* Utimutis, een Mohammedaan, en Ninatjetoeän, een' Boeddhist, welke te dier stede groot gezag voerden (1). Deze beide personen zijn evenzeer hoofdkarakters in de geschiedenis geworden.

---

§ 3. Diego Lopez de Sequeira had al geruimen tijd het anker laten vallen, toen volgens landsgebruik, zich een vaartuig aanmeldde met de vraag uit naam van den *Bandara*: wie zij waren? van waar zij kwamen en wat zij medebragten? Sequeira antwoordde hierop, dat hij was een kapitein van den koning van *Portugal*, afgezonden naar den koning van *Malakka*, met eenige geschenken. Hierop vertoonden zich nog twee andere, beter opgetooide vaartuigen, uit naam van den vorst en van den *Bandara*, en zulks werd gevolgd gedurende twee dagen van nog andere bezoeken door zendelingen. Toen daarop de vorst den bevelhebber deed uitnoodigen om aan wal te komen, zond deze, onder den naam van zijnen broeder, Hironimo Teixeira, een der scheepsbevelhebbers, die met een paar opgesierde sloepen aan wal ging, met een deel volks, wordende hij ontvangen door verscheidene edelen, en op een olifant tot binnen des vorsten woning gebragt. Teixeira liet aan den sulthan den geloofsbrief lezen, geschreven in het Arabisch, uit naam van Don Manuël, koning van *Portugal*, en voegde daarbij de geschenken. Na een en ander verzekerde de sulthan, dat hij eenen onverbrekelijken vrede en vriendschap sloot, en dat hij aanstonds den *Shah Bandara* zoude gelasten de Portugesche schepen naar behooren te beladen, en wat dies meer zij. De afgezant Teixeira keerde dus vergenoegd naar boord terug. Alle andere dergelijke ont-

---

(1) Utimutis was een Javaan; maar Nina-tjetoeän was geboortig van *Quilin*; eerst later verkregen zij groot aanzien.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

moetingen, van latere zeevaarders, bij andere vorsten van den Archipel, gingen gepaard met gelijke omstandigheden.

Onder de te *Malakka* wonende kooplieden, waren er velen, die uit het voorbeeld, dat men reeds elders in *Indië* daarvan gezien had, bevroeden konden, wat de gevolgen zouden zijn van de toelating der Portugezen. Derhalve spoorden zij den *Bandara* aan, om des mogelijk, de aan wal komende Europeanen gevangen te nemen en te dooden, alsmede de schepen af te loopen. De *Bandara*, met dit voorstel ingenomen, trachtte de beide andere staatsdienaren voor hetzelve te winnen, maar deze wilden zich daartoe niet laten overhalen. Evenwel wist men den vorst te bewegen, om geen der Portugesche vaartuigen te doen vertrekken, en men nam zijne toevlugt tot de volgende listen.

De vorst gaf voor een feestmaal te zullen aanrigten, ter eere van den kapitein eens konings, die hem uit verre landen een gezantschap toegezonden had. Hij deed te dien einde aan den oever der zee toebereidselen maken, en noodigde Sequeira uit. Deze konde zich daarvan niet ontslaan; maar voor dat hij aan de uitnoodiging gevolg gaf, kwam een Javaan, de opgemelde *Radja* Utimutis, hem voor het dreigend gevaar waarschuwen. Sequeira veinsde nu dat hij zijnen voet verzwikt had, en zocht verder uitvlugten. De vorst, aldus zijnen aanslag mislukt ziende, deed hem nu door den *Bandara* weten, dat hij, Sequeira, eene partij nagelen en andere specerijen, konde komen ontvangen, en wel omdat hij er zoo dikwerf om gevraagd had. Hij verzocht hem mitsdien volks genoeg te zenden, om op vier plaatsen te gelijk, en wel op éénen zelfden dag, alles af te halen, opdat zulks bij de overige, vroeger aangekomene handelaren, geen opzien baren, noch hun redenen van misnoegen geven zoude. Vervolgens werd er achter zekeren landshoek, later *Kaap Ranchado* genaamd, een aantal kleine vaartuigen in gereedheid gehouden, op drie mijlen boven de stad, ten einde op een gegeven teeken, de half ontbloote schepen te overvallen. Een zoon van denzelfden Utimutis zoude Sequeira ombrengen.

Om dezen aanslag te beter te verbergen, kwamen er dagelijks eenige Maleijers aan boord, om kleinigheden, en nadat zulks gedurende veertig dagen tijds had aangehouden, verminderde de argwaan van Sequeira in zoo verre, dat hij op eenmaal tot dertig mannen aan den wal zond, tot afhaling der koopmanschappen, door den *Bandara* gereed gehouden. Terwijl deze tot dat einde afwezig waren, kwam een der zonen van Utimutis, met eenig volk, aan boord, en vond Diego Lopez de Sequeira bezig met schaken. Kort hierop naderden ongeveer twintig vaartuigen van de stad, en schikten zich nabij de schepen, even alsof zij wilden handelen. Maar een jongen, die in de mast zat, en uit eigene beweging op de aan wal zijnde gezellen het oog hield, zag op eens dat men hen vermoordde, en dat de aan boord gekomen Maleijers, de handen aan hun zijdgeweer sloegen, waarop hij begon te roepen, dat men het volk aan wal ombragt, en er verraad smeulde.

§ 4. Op dit roepen kwam aanstonds alles in de weer, en de aan boord zijnde Maleijers sprongen door vrees over boord. Sequeira zond aanstonds eenige boten af; en sommigen der Portugezen, waaronder Francisco Serrano Nuno Vaz de Castelbranco, Fernando Magalha-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

nes en Martin Guedez wisten het in een klein vaartuig te ontkomen, door de vijandelijke boten heen (1). Maar op dit oogenblik begon zich de kleine vloot, van achter *kaap Ranchado*, te laten zien; Sequeira onstelde hierdoor zoodanig, dat hij aan eene goede verdediging wanhoopte, als zijnde in geen bekwamen staat. Derhalve deed hij de touwen kappen, en ging op de met groot gedruisch aankomende vaartuigen af, waarvan hij gelukkig eenige in den grond schoot; de andere hielden hierdoor af, en kortten onder den wal op, onder bedekking van eene menigte geschut, dat twee dagen te voren aldaar was gereed gemaakt.

Sequeira begaf zich hierop naar zijne vorige plaats, en bevond dat hij zestig man miste, waarvan er verscheidene reeds aan den wal en op de vlugt waren afgemaakt, terwijl de anderen gevangen genomen waren. Hij begon nu op de best mogelijke wijze te onderhandelen, om de nog levenden terug te krijgen, met dat gevolg, dat hij slechts drie Afrikaansche jongens terug erlangde, met eenige balen nagelen, en de verontschuldiging van den *Bandara*, die het gebeurde geheel aan den invloed der aanwezige vreemdelingen en aan hunne zucht om over het vroeger wegnemen van schepen wraak te oefenen, toeschreef.

§ 5. Sequeira hield nu schreepsraad: men meende niet langer voor *Malakka* te moeten blijven, daar de moesson eindigde en niets meer tot bevrijding der gevangenen kon worden verrigt. Derhalve gaf men, door een' gevangen Maleijer, kennis aan den sulthan, dat het betoonde verraad oorzaak zoude zijn van den ondergang van *Malakka*, bijaldien de gevangene Portugezen voor hem niet tusschen beiden kwamen, waarom het voor hem als raadzaam werd voorgesteld van deze wel te bewaren. Sequeira ging daarna in November 1509 onder zeil, twee dagen na gemeld voorval, en na dat hij vijftig dagen vóór *Malakka* had gelegen. Sequeira zeilde evenwel vooraf naar *Poeloe-verela*, ongeveer 40 mijlen van *Malakka*, nam hier twee Javasche djonken, en schoot ook voor *Pedir* eene Maleische djonk in den grond, waarop hij doorging naar *Indië* (2).

HOOFDSTUK II.

TOGT NAAR MALAKKA.

§ 6. Diego Lopez de Sequeira stelde twee vaartuigen ter beschikking van den onderkoning Albuquerque, doch vertrok zelf naar *Portugal*. Vóór dat de koning, Don Manuel, ech-

(1) Het leven van den eersten zeiler om den aardbol scheen dus reeds hier zijn einde nabij.

(2) Joao de Barros, op Jorge d' Aguiar, maakt melding, dat de javaansche djonken vakken of petaks hadden, waarin zij het water lieten loopen zonder de lading te beschadigen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ter verwittigd konde zijn van den uitslag der eerste zending, zond hij op nieuw vier schepen, onder bevel van Diego Mendes de Vasconcellos, naar *Malakka* af; deze staken in zee, den 17den Maart 1510, en de kapiteinen waren, Balthazar da Sylva, Pero Quaresma en Denis Cernichi.

Vasconcellos kwam in *Indië* aan tijdens de onderkoning Albuquerque in oorlog was, zoo tegen *Calicoet*, als tegen *Goa*. Om de laatstgenoemde plaats te helpen heroveren, beloofde Vasconcellos aanvankelijk den onderkoning bij te staan, daar de voor *Malakka* bestemde schepen slechts last-vaartuigen waren; maar door den langen duur des oorlogs poogde Vasconcellos zijne bestemming te bereiken, doch werd door den onderkoning als wederspannig gevangen genomen en naar *Portugal* opgezonden. De ware reden van dezen maatregel was evenwel, dat de eerzuchtige Albuquerque den togt naar *Malakka* zelf wilde ondernemen, ofschoon anderen hem willen verontschuldigen, door voor te geven, dat Vasconcellos niet bestand zoude zijn geweest tegen eenen vijand, waarvoor Sequeira had moeten bukken.

§ 7. Zoodra Albuquerque in het heroverde *Goa* alles geregeld had, deed hij eene vloot gereed maken, onder voorgeven van daarmede naar het naauw der *Roode zee* te willen stevenen. Eerst toen de noodige schepen daartoe waren toegerust, openbaarde hij zijn voornemen, dat hem te vergeefs door den koning van *Cochin* ontraden werd. Den 2den Mei 1511 (1) ging hij onder zeil van gezegde haven, met 19 schepen, onder de volgende kapiteinen: Don Juan de Lima; Antonio d' Abreu; Sebastian de Miranda; Aires Pereira; Fernandez Perez d' Andrade; Simon d' Andrade; Jorge Nunez de Lion; Gaspar de Paiva; Gomez Teixeira; Nuno Vaz de Castelbranco; Duarto da Sylva; Pero d' Alpoem; Jorge Botelho; Dinis Fernandez de Mello; Simon Martinez Caldeira; Alphonso Pessoa en Francisco Serrano; Antonio de Saa en Simon Alfonso. Op deze vloot waren 800 Portugezen en 600 Malabaren, die schild en zwaard voerden. Na in de golf van *Gamispol*, (tusschen *Ceylon* en het vaste land), een zwaren storm te hebben uitgestaan, zeilde de vloot naar *Pedir*, op *Sumatra*, en nam onder weg nog vijf Guzeratter vaartuigen, die koers stelden naar *Malakka*.

§ 8. Toen de vloot ter eerstgezegde plaats aankwam, zond de vorst een vaartuig met eenige voorname dienaren, benevens een Portugees, genaamd Juan Viegas, om den vlootvoogd al het benoodigde aan te bieden, daar hij reeds vernomen had, dat het op *Malakka* gemunt was. Deze Juan Viegas was een dergenen, die van de schepen van Sequeira te *Malakka* gevangen genomen waren; hij had het geluk gehad te ontvlugten, met 8 zijner lotgenooten, doch was te *Pacem (Passir)*, door eenige landzaten in hun vaartuig overvallen, waarbij een der gevlugte Portugezen sneuvelde; de overigen, echter te *Pedir* komende, werden door den vorst aldaar wel onthaald, waarschijnlijk uit vrees voor de wraak der Portugezen van *Indië*. Er was destijds te *Pedir* zekere Maleijer, genaamd Nachoda

(1) Men herinnere zich hier den ouden stijl (de Juliaansche tijdrekening), die in 1582 met 10 dagen bijvoeging, ingehaald werd. Volgens de Gregoriaansche was het dus de 12de Mei.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Begoeä, die van *Malakka* gevlugt was, omdat hij den vroeger genoemden *Bandara* dier stad omgebragt had. Echter was hij een der voornaamste werktuigen geweest in het verraad tegen de Portugezen, waarom de onderkoning Albuquerque hem van den vorst van *Pedir* opeischte. De vorst liet echter heimelijk gezegden *Nachoda* ontvlugten, om dus de tijding van den aantogt der Portugezen te *Malakka* te brengen.

De vloot zeilde vervolgens naar *Passir*, waar Albuquerque van den vorst voldoening eischte, voor het beleedigen der gevlugte Portugezen; maar de onderkoning liet zich te vreden stellen met verontschuldigingen, omdat hij spoedig naar *Malakka* wilde. Van hier ging Albuquerque de zeeëngte binnen, met Inlandsche loodsen, zeilende het kleine vaartuig nabij het land, en de grootere schepen meer in volle zee. Op die wijze vingen zij weldra een vaartuig op, dat zich dapper verweerde, en waarop de gezegde Nachoda was, die als een moedig man vechtende sneuvelde. Nabij *Poeloe-verela* ontmoette de vloot nog een ander groot vaartuig van omtrent 600 tonnen groot, dat met ongeveer 300 man twee dagen lang zich wakker verdedigde, doch eindelijk zich overgaf, zooals ook eenige andere vaartuigen deden, die naar *Malakka* hunnen koers gerigt hadden. Met gepaste voorzigtigheid en in meer gesloten orde naderde de vloot de hoofdstad der Maleijers, en liet op den 1sten Julij 1511 de ankers vallen, te midden van eene menigte koopvaardijschepen, waaronder drie chinesche wankangs. Van het volk der genomene schepen vernam men, hoe een gedeelte der gevangen genomen Portugezen, en onder dezen Ruij d' Aranjo, steeds in slavernij gehouden werd.

De komst van eene zoodanige vloot, gepaard met het bulderen van het geschut, het geluid der trompetten en de versiering der vlaggen en wimpels, bragt groote verbazing, zoo onder de schepen ter reede, als onder het volk aan wal. Maar niet minder opgetogen waren de Portugezen, bij het zien eener stad, die zich een uur ver langs de zee uitstrekte, en digt bebouwd was met houten woningen alsmede steenen gebouwen, muren, torens (minarets) en sterkten; een digt gewoel van menschen aan land, en een mastbosch ter reede.

§ 9. Op de aankomst der Portugesche vloot maakten sommige schepen al dadelijk gereedheid om te vertrekken; maar Albuquerque, om te toonen, dat hij meester van de zee was, deed aan al de vaartuigen weten, dat niemand zoude mogen vertrekken, daar hij de opperkapitein was van den koning van Portugal, over alle gewesten van *Indië*; en zijne komst ten doel had, het opeischen van eenige Portugezen, die gevangen gebleven waren, zoodat geen der schepen iets te vreezen had. Op deze aankondiging van den onderkoning kwamen aanstonds de chinesche scheepsbevelhebbers bij hem aan boord, hem alle hulp aanbiedende, daar zij erkenden, wel te weten, dat de komst der Portugezen strekte, om wraak te nemen over den hoon, Sequeira aangedaan. Ook een Guzeratsch scheepsbevelhebber kwam tot dat zelfde einde aan boord; eene bijzondere aansporing hiertoe, was de kwade betaling, waardoor de handelaren zeer op den sulthan misnoegd waren. Albuquerque beloofde deze schuldvordering te voldoen maar bedankte voor verdere hulp, hen evenwel deftig onthalende.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Eerst den volgenden dag kwam er een gezantschap aan boord, namelijk een Bengalees, Toräh Bandam genaamd, met eenige andere edellieden, die van wege den sulthan kwamen vragen, welke koopmanschappen de Portugezen begeerden, die de vorst hun alsdan terstond zoude doen geworden, daar hij met den koning van *Portugal* in vrede en vriendschap wilde leven. Toen dit gezantschap bij den onderkoning aan boord kwam, deed deze de Maleijers door eenige bevelhebbers ontvangen, en bleef intusschen in eenen met zijde en goud doorwevenen leuningstoel zitten. Al de andere kapiteins van de vloot zaten op met tapijten bedekte banken, wel gewapend, en het minder krijgsvolk stond in orde op het dek geschaard. Albuquerque had een langen witten baard, en een zeer deftig en groothartig voorkomen. Toen de zendeling met eene diepe buiging van het ligchaam zijnen groet had toegebragt, stond de onderkoning op, ontving het gezantschap beleefdelijk, en deed het op zijden kussens plaats nemen. Nadat de gezegde Bengalees opening zijner zending gedaan, deed Albuquerque hem daarop antwoorden: dat hij vooreerst niets verlangde, dan de uitlevering der gevangene Portugezen, maar later zijnen verderen wil zoude blootleggen. Na dit antwoord zond de onderkoning den zendeling terug, weigerende verder met hem te spreken.

Spoedig kwam de Bengalees terug, met het antwoord van den sulthan, die zich wegens het gebeurde met Sequeira zocht te verschoonen, door de schuld te werpen op den *Bandara*, welke haar reeds met den dood geboet had. Albuquerque wist zeer wel, dat de dood van gezegden *Bandara* aan geheel iets anders was toe te schrijven, maar vergenoegde zich, met enkel op de vordering tot uitlevering der gevangene Portugezen terug te komen. Hiermede verliepen nog twee dagen, waarin men tot geen resultaat kwam. Den derden dag kwam er eene menigte kleine vaartuigen buiten de rivier, hield een spiegelgevecht, en roeide daarop weder naar binnen. Dit scheen eene vertooning om vrees te verwekken, want langs het geheele zeestrand werd geschut geplant, om eene landing te beletten.

Albuquerque deed nu door vier kapiteins de kust verkennen, om eene goede landingsplaats op te zoeken; de Malakkasche vaartuigen kwamen hierop weder buiten, maar schoon men van de vloot meerdere versterking zond, kwam het evenwel niet tot een gevecht. Echter vertoonde de meergemelde Toräh Bandam des anderen daags zich andermaal aan boord, om den onderkoning te spreken; deze wilde hem niet ontmoeten, maar liet hem zeggen, dat de Portugezen slechts één aangezigt, één woord, één' koning, en één' God hadden. Deze maal was Toräh Bandam vergezeld door eenen der vroeger gevangen genomenen, een' Madagascarschen jongen, die door het verhaal der groote toebereidselen aan wal een groot gevoelen van de Maleijers moest opwekken. Alvorens nu de verdere gebeurtenissen na te gaan, zullen wij eenen blik werpen op den toestand, waarin de hoofdstad en het volk der Maleijers zich op dat tijdstip bevond.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

HOOFDSTUK III.

MALAKKA.

§ 10. Reeds boven § 2, hebben wij gezien, dat de hoofdstad der Maleijers, gelegen op het schiereiland van achter-*Indië* (*Aurea Chersonnesus* geheeten), gebouwd werd in 1252–53. Het is hier de plaats niet, de oorzaken dezer stichting, noch die van den naam, zoo der stad als van het volk, op te sporen (1). Volgens de Maleische overleveringen, onderwierp Sri-Six-nana, de stichter van *Malakka*, zich aan den vorst van *Siam*, wiens gebied zich over het geheele schiereiland van achter-*Indië* uitstrekte; en deze onderwerping ging vergezeld van de bepaling, dat de Maleische vorst, tegen eene schatting, gelijk staande met de inkomsten, die *Singapoera* weleer opbragt, het leenbezit kreeg van de geheele westkust van het schiereiland, van de eilanden van *Bintang* ten zuiden, tot *Poeloe-Sembilan* ten noorden, beslaande negentig mijlen zeekust. Zoo ver kan het Maleische rijk gerekend worden zich te hebben uitgestrekt.

§ 11. Dit leenheerschap van *Siam* duurde twee- en een halve eeuw; maar daar de goede gelegenheid van *Malakka* aan deze stad weldra een uitgestrekten handel en hiermede magt en aanzien bezorgde, onttrokken de latere Maleische vorsten zich van lieverlede aan het gezag van *Siam;* vooral, nadat de Maleijers tot het Mohammedanismus overgegaan waren, welke gebeurtenis men meent omstreeks het jaar 1280 te zijn voorgevallen. Uit deze onttrekking aan de leenheerschappij van *Siam* sproten verscheiden oorlogen; in 1500 nog, had de beheerscher van *Siam* eene groote vloot tegen *Malakka* afgezonden, waaromtrent de volgende bijzonderheden alhier dienen te worden opgemerkt.

De vorst van *Siam* deed ongeveer 200 vaartuigen uitrusten en met ongeveer 6000 soldaten bemannen; over deze vloot werd gesteld, de onderkoning van *Ligor*, vassaal van *Siam*, en wiens gebied op de westkust van het schiereiland benoorden *Malakka* lag. Deze was de stedehouder van *Siam*, over de cijnsbare rijken van *Patane*, *Calantam*, *Pahang*, en *Malakka;* alle op het schiereiland gelegen. De verre afstand en de stormen en onweders waren echter oorzaak dat de onderkoning van *Ligor* (als vlootvoogd geheeten *Poijoa*), geheel verstrooid nabij *Malakka* aankwam. De sulthan Mohammed van *Malakka* bezigde nu eene krijgslist, deed den *Poijoa* en de zijnen te *Malakka* wel onthalen, en hield zich alsof hij weder volkomen onderworpen was, doch gaf last, dat al de Siammers zouden omgebragt worden, welk bevel evenwel, door den aftogt der vloot, geene uitvoering konde erlangen.

(1) Over de stichting zie: *Sadjara Malajoe*; in het I. Boek mijner *Geschiedenis van Java* uitvoerig vermeld. De naam zoude zijn afgeleid van Mal-aka, Malajoe, Myrobolanum (broeder, zekeren boom, een zwerver, enz.)

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De beheerscher van *Siam* was over deżen mislukten krijgstogt, en over de stoutheid van zijnen vassaal, zoo verbolgen, dat hij aanstonds het zamenstellen beval van eene nieuwe vloot, en van een leger, sterk 30,000 mannen en 400 olifanten, dat, overland door het schiereiland, op *Pahang* zoude afgaan, als zijnde de vorst van het rijk mede in het belang van *Malakka* overgehaald, door de belofte van een huwelijk met de dochter van den vorst der Maleijers. Het leger der Siammers leed evenwel bij *Calantam* eene nederlaag, door eigene verstrooijing ontstaan, en keerde hierop weder terug, van waar het gekomen was, zoodat er andermaal een krijgstogt door was mislukt geworden. Dit viel voor, ongeveer 1509 of 1510, en dus kort vóór de komst der Portugezen. De heerscher van *Siam* beval daarna op nieuw de uitrusting van een leger, om *Calantam*, en van eene vloot, om *Malakka* te verdelgen; ook deze krijgstogt kwam te vervallen, door de verovering van laatstgemelde stad door de Portugezen, die een gezantschap naar *Siam* zonden.

§ 12. Wij hebben opgemerkt, dat alle handel drijvende volken van *Indië* op *Malakka* voeren; hier was de stapel van alle voortbrengselen uit het oosten en westen. Eene groote rijkheid en magt waren daarvan het gevolg, want hier kwamen zoowel Chinezen als Arabieren bijeen, en de Mohammedaansche bevolking was er ongeveer zoo sterk als de Heidensche. Al wat het vaste land van *Azië*, van *Japan* af tot aan de *Roode zee* toe, met inbegrip van den Archipel, voortbragt, werd hier verhandeld. Maar zoodra de Portugezen in *Indië* gekomen waren, verminderde deze welvaart, daar de handel belemmerd werd, en verscheidene handelswegen gestopt werden, vooral die van *Persië*, *Arabië* en *Guzeratte*, langs de *Roode zee*.

§ 13. Wat aangaat den toenmaligen beheerscher van *Malakka*, deze heette Mohammed, en voerde den titel van *sulthan*. De Portugesche historieschrijvers doen hem voorkomen als een dwingeland, die uit lust tot heerschen, zijnen broeder, zijnen neef, en zelfs zijne eigene vrouw van het leven beroofde, en niet minder de kooplieden knevelde en afperste, waarom er velen de stad ruimden. Het vervolg der geschiedenis zal doen zien, dat hij daarbij geen moeds genoeg bezat, om den vijand te wederstaan. Hij had een' zoon, prins Aladin genaamd, en eene dochter, welke hij voornemens was aan den vorst van *Pahang* uittehuwelijken, die zich tijdens de komst der Portugesche vloot juist tot dat einde te *Malakka* bevond.

§ 14. Vele vreemden te *Malakka* waren bevreesd voor de gevolgen der vijandelijkheden met de Portugezen. Onder de Guzeratters was er één, die; destijds *Shâh Bandara* geworden, een der voornaamste ingezetenen was, en in den raad zat, welke door den sulthan was bijeengeroepen, om over de tegenwoordige omstandigheden te raadplegen. Toen nu de vroeger gemelde Bengalees, Tuan Bandam genaamd, van Albuquerque een laatst antwoord erlangd had, hield gezegde *Bandara* aan, om al de Inlandsche koopvaardijschepen van bemanning en geschut te ontblooten, tot verdediging der stad. Anderen in den raad, waren van gevoelen, dat men de gevangene Portugezen loslaten, en eene som gelds als schadevergoeding aanbieden moest. Doch men konde hierover tot geen besluit komen.

Ook de onderkoning Albuquerque wist nog niet bepaald wat hem te doen stond. Hij be-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dacht, dat, zoo het tot openbare vijandelijkheden kwam, de gevangene Portugezen aan de wraak der Maleijers zouden worden opgeofferd; iets, dat hem te meer ter harte ging, dewijl zich onder hen bevond Ruy d' Aranjo, die weleer schatmeester der goederen te *Cochin* geweest, doch door den eersten onderkoning Don Francisco de Almeide afgezet, en op de schepen van Diego Lopez de Sequeira over gebragt was, omdat hij de partij van Albuquerque gehouden had. Het liep reeds zeven dagen lang aan met dralen en pogen, om Aranjo op de eene of andere wijze uit zijne slavernij te bevrijden. Zoodra Aranjo hiervan verwittigd werd, zond hij eenen brief aan Albuquerque, hem bedankende voor de pogingen te zijner verlossing gedaan. Daar hij zag, dat men toebereidselen tot den oorlog maakte, en het te voorzien was, dat de Portugezen, met wier dralen men reeds den spot begon te drijven, te laat zouden komen, wanneer zij langer wachtten, verzochten hij en zijne medegevangenen, dat niet om hunnent wil iets zoude worden nagelaten, hetwelk tot eer van den naam der Portugezen, en van de dienst des konings konde strekken, terwijl zij zich gereed verklaarden, om, wanneer het zoo ver mogt komen, in hun geloof te sterven. Men weet niet wat hier meer te bewonderen, óf de bezorgdheid va Albuquerque, óf de groothartigheid van Aranjo.

§ 15. Des anderen daags, 8 Julij, besloot Albuquerque eenige huizen van edellieden en eenige Guzeratsche vaartuigen, die voor de verdediging der stad ontledigd waren, in brand te steken. Dit voornemen werd zoo goed uitgevoerd, als het gevolg rijk was. De sulthan zond Ruy d' Aranjo in een vaartuig aan den Portugeschen bevelhebber, die nu dadelijk de aangevangene vijandelijkheden deed staken. Alles raakte in vreugde over den terugkeer van Aranjo; al het geschut der schepen werd te zijner eere losgebrand; en men liet de stad dien dag in rust, omdat Albuquerque het wedervaren van de losgelatene gevangenen wilde vernemen. Aranjo betuigde genoegzaam te zijn aangespoord tot verandering van zijn geloof, maar dat hij steeds eenige bescherming genoten had, door een' heidensch koopman, van *Quelin* geboortig, en genaamd Nina-tjetosäx, die de aanstokers dikwerf met giften en gaven te vreden trachtte te stellen, iets dat hem later niet heeft berouwd.

Kort nadat Aranjo aan boord bij Albuquerque gekomen was, kwam de meergemelde Bengalees, Tosäx-Bandam, op nieuw als afgezondene aan de Portugezen. Hij verontschuldigde zijnen vorst, dat deze de gevangene Portugezen niet aanstonds had losgelaten, en betuigde, dat de sulthan genegen was, met hen in goede vriendschap te leven, zoo als hij immer gezind geweest was, en te allen tijde toonen zoude; gebiedende aan al zijne onderdanen, om naar dezen zijnen wil te handelen.

Albuquerque, die de vorige keer den zendeling niet had willen zien, ontving hem nu zeer feestelijk en met een vriendelijk gelaat. Maar tot het antwoord komende, gaf hij aan Tosäx Bandam te kennen, dat zoo het den sulthan inderdaad ernst was, hij alsdan eene plaats aan de Portugezen zoude vergunnen, om binnen *Malakka* eene sterkte te bouwen, tot woonplaats voor diegenen, die er handel zouden drijven, op gelijke wijs, als alle andere Indische vorsten gedaan hadden; en dat deze sterkte wel diende voltooid te zijn, voor dat de Portu-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gesche vloot zich verwijderen zou. Voorts vorderde Albuquerque, dat de vorst zoude vergoeden, al de uit de schepen van Diego Lopez de Sequeira genomene goederen, alsmede de onkosten, zoo tot het uitrusten der schepen van Sequeira als van de tegenwoordige vloot, al hetwelk eene som van over de 300,000 crusaden (1) zoude bedragen. Deze ongehoorde vorderingen regtvaardigde Albuquerque op de eigenaardige wijze, ook vroeger en later door veroveraars gebezigd. Hij beweerde namelijk, dat de zending der eerste schepen was geschied, om met de Maleijers vrede te maken, terwijl de tweede vloot diende, om de gevangene Portugezen, die men dus zoolang geweldig had mishandeld, te verlossen, en om weder te krijgen al hetgeen men op den eersten togt verloren had. En wat aanging de onbehoorlijke bejegeningen, Sequeira aangedaan, het was om het even of de omgebragte *Shah Bandara*, zooals de sulthan voorgaf, daaraan schuld had, dan of zij door iemand anders waren geschied; de vorst, die heer in zijn gebied was kon zich deswege nimmer verontschuldigen. De slotsom was, dat zoo de vorst de gezegde vorderingen niet toestond, men hem dan den oorlog te vuur en te zwaard aanzeide, om te zien, wie het geluk op zijne zijde had.

§ 16. Met dit antwoord zond hij Tomás Bandam terug; deze was over de vordering niet minder, dan over het besluit, ontsteld; en in den raad des sulthans ontstond hierdoor eene groote verwarring. Zij, die in koophandel en zeevaart hun bestaan vonden, bleven bij hun voorstel, om vijandelijkheden af te koopen; maar de prins Aladin en de vorst van *Pahang* waren van een ander gevoelen. Zij stelden hun vertrouwen op de oorlogstoerustingen, die er gemaakt waren, en waardoor reeds 30,000 mannen, veel geschut en olifanten zouden zijn bijeengebragt; daarbij merkten zij op, dat één man, in zijn huis, meer was, dan tien die aanvielen, dat het getal der vijanden niet meer dan 1000 man zoude kunnen bedragen, en deze over twee maanden reeds gebrek aan het noodige zouden hebben, behalve dat er velen door ziekte zouden omkomen; verder, dat zoo men zich over de snorkerijen van een vijandelijken en hoovaardigen bevelhebber bevreesd maakte, zulks eerder aan vrouwen dan aan mannen zoude passen; en eindelijk wat men wel zoude te denken hebben van de Maleijers, die zelfs de magt van zulk een groot koning, als dien van *Siam*, wederstaan hadden.

Sulthan Mohammed, die voor geen flaauwhartig man wilde gehouden zijn, schoon aan den goeden uitslag wanhopende, willigde evenwel het gevoelen in van den vorst van *Pahang*, die op het punt was zijn schoonzoon te worden, en besloot de stad te verdedigen, doch, bij mislukking, een gedeelte der eischen toe te staan. Hij hield zijn' zoon en schoonzoon echter uitdrukkelijk voor, dat hij hun de stad geheel en al ter verdediging overgaf, als zijnde hij op zijnen ouden dag, en slechts naar rust en vrede hakende; dat hij hen hierin evenwel met raad en daad zoude bijstaan, en tot bewijs zijner belangstelling hun voorstelde, met hem de wijze van verdediging te regelen.

---

(1) De crusade is thans 2 shillings, 3 pence. *f* 1.32. Holl. *f* 1.38½ Indisch; dus *f* 396,000. Deze waarde was vroeger hooger, en wel ongeveer de helft, of *f* 594,000, eene bijna onberekenbare som.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

§ 17. Onder de schikkingen, die hieruit voortvloeiden, behoorde die, dat de stad *Malakka* werd verdeeld in wijken, en deze gesteld onder afzonderlijke opperhoofden. Onder deze was de reeds vroeger gemelde radja Utimutis, een Javaan. Hij had lange jaren binnen *Malakka* gewoond, en was er door den handel zoodanig rijk en magtig geworden, dat men hem als den eerste naast den sulthan, in goederen, slaven en familie, rekende. Zijne zonen, behuwdzonen en dienaren, beliepen het getal van tien duizend; onder dezen waren begrepen al de Javanen van *Toeban*, *Japara* en *Soenda*, die zich als handelaars onder zijn gezag gesteld hadden. Zijn omslag van schepen, goederen en vrouwen was te groot, om hem in de stad eene woonplaats te doen aanhouden, weshalve hij eene voorstad bewoonde, met al de zijnen; deze voorstad heette *Upij*, en was op zichzelve eene stad, magtig door koophandel en volk. Te dier tijd was Utimutis reeds ongeveer 80 jaren oud; hij was den vorst niet zeer genegen, en daar hij een schrander man was, stelde hij zich al aanstonds bij de komst der Portugezen onder hunne bescherming, en verkreeg van Alsuquerque eenen veiligheidsbrief, voor hem en al zijne huis- en hofgenooten. De Portugesche bevelhebber wist wel, dat hij geen Maleijer maar een Javaan was, doch alzoo hij met geen opregt hart jegens hem te werk ging, rekende hij er hierdoor op, van zooveel minder vijanden te hebben. Aan de andere zijde der stad, ten oosten, woonde een ander Javaan, die wel minder magtig was dan Utimutis, maar toch een groot gezag in een uitgestrekt gedeelte der voorstad uitoefende. Hij heette Tobän Calascar, en zijn verblijf heette *Iler*; hij had onder zich de Javanen van *Grissee* en uit die streken. Aan deze twee opperhoofden was de verdediging hunner wijken toevertrouwd; aan Utimutis die van *Upij*, aan Calascar die van *Iler*, de plaats waar het vorstelijk verblijf stond. Een ieder had in zijne wijk volkomen magt, zonder dat de sulthan daarin iets te zeggen had. Maar daar de brug over de rivier, die de stad *Malakka* in tweeën deelde, eene plaats van veel gewigts was, deed de sulthan aldaar een groot houten werk oprigten, versterkt met geschut, en stellende het bevel daarover onder Tobän Bandam. Op andere plaatsen, en langs den zeekant, werden andere bevelhebbers geplaatst met het noodige geschut. De prins Aladin en de vorst van *Pahang* stelden zich aan het hoofd van eene drom volks, om te kunnen aanrukken op de gevaarlijkste punten. De sulthan zelf nam het bevel over eene drom op zich, die hem, met de olifanten, tevens tot lijfwacht zoude dienen, en waar het meeste gevaar was, zoude kunnen bijspringen. De meeste kooplieden, ziende wat hun te wachten stond, voerden hunne voornaamste goederen des nachts langs de rivier opwaarts naar het binnenland; hiertegen echter vaardigde de sulthan een verbod uit, opdat niemand zich aan de verdediging zoude onttrekken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

HOOFDSTUK IV.

DE INNAME.

§ 18. Terwijl deze toebereidselen aan den wal gemaakt werden, zat ALBUQUERQUE niet stil, maar overlegde met zijne onderbevelhebbers, hoe zij den aanval zouden beginnen. Zijne maatregelen kwamen op het volgende neder. Hij had te beschikken over ongeveer 1400 mannen; schoon dit getal veel geringer was, dan dat der Maleijers, was evenwel de Portugesche heldenmoed in die dagen tot het hoogste toppunt gekomen, en waar roem, eer en buit te behalen waren, was het de eigenlijke plaats, waar zij zich te huis vonden. Het is te denken, dat het geweld, SEQUIERA aangedaan, aangenaam was, in het gevoelen van ALBUQUERQUE in het bijzonder, en van de zijnen in het algemeen, want daardoor werd aan de onderneming een schijn van regtvaardigheid bijgezet, die geschikt was, om den haat te verminderen, welken zij over den Portugeschen naam moest werpen.

Deze krijgsmagt werd gedeeld in twee hoopen; een derzelve, door ALBUQUERQUE zelven aangevoerd, had tot onderbevelhebbers, de kapiteins DA SILVA, DE LION, D' ANDRADE, PEREIRA, DE SOUSA, D' ABREU, D' ALPOËM, DE MELLO, CASTELBRANCO, MARTINEZ en ALFONSO. Met dit gedeelte zoude hij, na de landing, regelregt, op de meergemelde brug aantrekken. Het ander gedeelte, onder de kapiteinen JUAN DE LIMA, FERNANDO PEREZ DE ANDRADE, MIRANDA, PAIVA en TEIXEIRA, zoude na de landing, langs eene straat, die op de brug aanliep, op de wijk van het vorstelijk verblijf en van den tempel, aantrekken, zoo mogelijk de brug vermeesteren, en zich aldaar staande houden, dewijl de voornaamste wegen op deze brug aanliepen, en te gelijker tijd eenige vaartuigen de rivier zouden opkomen, en alhier aanleggen, om alle benoodigdheden voor de bemagtiging aan te voeren.

§ 19. Zoodra de toebereidselen tot den aanval, onder de ter reede liggende schepen ruchtbaar werden, kwamen de Chinezen, die zeer verstoord waren op den Maleischen vorst, aan ALBUQUERQUE hulp en bijstand bieden. Maar de onderkoning bedankte hun hiervoor, zeggende, dat de Portugezen, in hunne oorlogen met de Mohammedanen, nooit van iemand hulp aannamen, omdat de voorbidding van den heilige, dien zij in het begin van den strijd aanriepen, en wiens feest nog twee dagen verwijderd was (St. JACO namelijk) (1), hun genoegzame hulp toezond. Derhalve zouden zij, te zijner eere, op zijnen eigenen feestdag den aanval ondernemen; alleen verzocht hij, dat de Chinezen hem zouden bijstaan met eenige boten voor de landing, en dat eenigen zich bij hem in de boot zouden bevinden, om te zien, op hoedanige wijze de Portugezen in den oorlog streden, ten einde hiervan aan hunnen koning verslag te doen. Zij namen dit voorstel aan.

(1) 25 Julij; de *Vigilie* is de dag te voren, of 24 Julij.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Den volgenden dag, zijnde St. Jacobs-avond (24 Julij), begaven al de bevelhebbers, op het geluid der trompetten, zich naar boord van den onderkoning en opperkapiteins, alwaar zij, overeenkomstig hunne geloofsleer, de absolutie en benediktie erlangden van den vikaris; waarmede zij vol moeds ten strijde trokken. Zoodra het uur daar was, werd het algemeene teeken gegeven, door het geluid der trompetten, als wanneer allen in de sloepen en booten afklommen en met een vervaarlijk krijgsgeschreeuw naar wal voeren. Te gelijker tijd begon men uit de booten die aan de brug post hielden, te vuren.

Weldra werden de beide partijen handgemeen. Op beide punten van aanval kwamen de Maleijers met groot geraas van stemmen, ketels en bekkens aanrukken, evenwel meer met oorverdoovend geluid, dan met verwerend geweld. Albuquerque bestormde weldra de brug, die door Toräs Bandam verdedigd werd, en verdreef de Maleijers van daar, met den degen in de vuist. Hierna stelde hij zich op weg, om de vlugtenden te vervolgen, naar de wijk van *Upij*, waarheen eene breede straat en het grootste volksgedrang was. Daar de Maleijers echter willig weken, vreesde Albuquerque dat dit eene krijgslist was, om hem meer binnen de stad te lokken, en daar Don Juan de Lima met de andere afdeeling nog de brug niet naderde, zoo ontstond hierdoor vrees, te meer, omdat de Maleijers weder op dit punt aandrongen. Albuquerque zond derhalve twee kapiteins, Pereira en d' Abreu, om met hunne troepen bij de brug te blijven postvatten, terwijl hij de vlugtenden vervolgde. De twee bevelhebbers ontmoetten reeds krachtigen wederstand, en zoo groot gedrang, dat een deel der Maleijers van de brug af naar beneden viel, waar zij door het Portugesche bootsvolk werden omgebragt. Bij deze gelegenheid sneuvelden velen van beide zijden, en onder anderen de meergemelde Toräs Bandam, die een schrander en listig, maar dapper Bengalees was.

§ 20. Ondertusschen was de afdeeling, onder Juan de Lima, geland, en terstond aangevallen door de bende, onder den prins Aladin en den vorst van *Pahang*, waardoor een scherp gevecht ontstond. De Portugezen drongen evenwel door, tot in zekere straat, alwaar zij onverhoeds aangevallen werden door den sulthan zelven, zittende op eenen olifant, voorafgegaan door twee andere olifanten met schutters, als lijfwacht, en begeleid door ongeveer 700 mannen. De afdeeling van Juan de Lima kreeg het hierdoor te kwaad, maar aanstonds verdeelde zij zich in tweeën, waarvan de eene helft het volk, en de andere helft de olifanten wederstond, die door het steken en schieten, alsmede door het vreeselijk geschreeuw weldra ontembaar werden, zich omkeerden en op de gelederen der Maleijers zelve inliepen. De sulthan zelf sloeg aanvankelijk eene andere straat in, den loop der vlugtenden volgende, maar keerde zich weder om, doch verviel andermaal onder de Portugezen, die de woede van den olifant ziende, zich openden, en onder het doorlaten, het dier met hunne lansen staken, zoodat het verwoed door een paalwerk drong, en vervolgens op de vlugt ging, waar het niet verder vervolgd werd, dewijl de Portugezen slechts op de brug wilden aantrekken.

De onderkoning was reeds op dit punt wedergekeerd, en deed in allerijl barrikaden op-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

werpen van het hout, dat aldaar aanwezig was; ook deed hij de huizen nabij de brug, aan beide kanten in den brand steken, zoo om ruimte te maken, als om bevrijd te worden van de vergiftige pijlen, die men uit deze woningen nooit te vergeefs schoot. Daar de woningen van hout waren, was weldra aan dien last voldaan. In deze woningen waren al de toestellen geborgen, die men voornemens was, bij de voltrekking van het huwelijk der Maleische prinses met den vorst van *Pahang*, tot meerdere pracht en luister, aante wenden.

§ 21. Dit werk was omtrent twee uren op den middag afgeloopen, maar de Maleijers hielden niet op in digte drommen op de brug aan te dringen. Albuquerque begon derhalve aan het behoud van dit punt te wanhopen; daarbij waren de soldaten afgemat door de brandende hitte en het onophoudelijk vechten, zoodat zij van sleverlede verzwakten, te meer daar niemand hunner nog iets genuttigd had. Ten andere vreesde Albuquerque, dat de Maleijers des nachts vuurwerk langs de rivier zouden laten afdrijven, en de booten in brand steken. Eindelijk verzekerde Ruy d'Araujo, dat er eene groote vloot gereed lag onder het bevel van een dapper man, Laxamana geheeten, die de Portugesche schepen konde in brand steken. Om al deze redenen overwoog de Onderkoning, dat het beter was, naar de schepen te trekken, ten einde rust te verschaffen aan de gekwetsten en afgematten.

Doch voor en aleer hij aftrok, stelde hij de soldaten tevreden, door twee vaartuigen des sulthans, met goederen geladen, aan hunne plunderzucht ten beste te geven, gelijk dan ook elk man roofde zooveel hij dragen kon. Met het ondergaan der zon kwamen zij eerst op de schepen terug, waar geen schijn was van eene vijandelijke vloot. Er waren 70 man gekwetst met vergiftige pijlen; dewijl men destijds nog geen tegengift kende, stierven er 12, de overigen behielden eene periodieke dolheid. Het getal der Maleijers, die gesneuveld en gekwetst waren, was veel grooter, ofschoon men het niet is te weten gekomen.

§ 22. De vorst van *Pahang*, die — zooals wij boven opgemerkt hebben, — op dit tijdstip te *Malakka* gekomen was, om de dochter des sulthans te huwen, de dagen van zijn bruiloftsfeest met zooveel bloed van dooden en gekwetsten bezoedeld ziende, en inzonderheid den brand van al de voor deze plegtigheid in gereedheid gebragte voorwerpen betreurende, beschouwde al deze gebeurtenissen als kwade voorteekenen, waarom hij besloot van zijn voornemen af te zien, en onder voorwendsel van meerder volk te willen bijeenbrengen, met zijne olifanten en volgelingen naar zijn land terug te keeren.

De sulthan Mohammed, aldus aan zich zelven overgelaten, beschouwde het terugtrekken der Portugezen als een uitwerksel van vrees, en deed met allen spoed de versterkingen verbeteren, en het geschut beter dan te voren voorzien. Dewijl hij gezien had, dat de vijanden na de landing, hunnen weg genomen hadden door de groote straat, liet hij alsnu aldaar eene nieuwe verschansing aanleggen, alsmede de straat onderhijnen met holle bamboezen vol buskruid, en voetangels met vergif bestreken, en verder alle andere toegangen afbranden, om hierdoor hinderpalen in den weg te leggen. Ten andere nam hij een' maatregel, die zelfs den Portugezen vreemd voorkwam; — hij betaalde

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

namelijk soldij aan de Javanen, uit aanmerking dat zij niet naar behooren hadden gevochten, om hen hierdoor aan te moedigen.

De ware reden hiervan was evenwel, dat *Radja* Utimutis, die, zoo als wij zagen, in verstandhouding met de Portugezen stond, ofschoon hij veinsde den sulthan getrouw te zijn, zijn volk geboden had, *dus* te handelen en het belang van een ander niet met eigen nadeel voor te staan. In weerwil van deze houding, die allezins overeenkwam met het volkskarakter en den toestand der Javanen te *Malakka*, had Albuquerque voor zich, in hun gedrag redenen van klagten gevonden. Hij deed zulks weten aan Utimutis, dien hij verwacht had, dat zich in het openbaar vijandig tegenover de Maleijers zoude hebben gesteld, terwijl het in tegendeel bleek, dat zijne landgenooten mede in de drommen, die den Portugezen weerstand geboden hadden, geweest waren. Utimutis antwoordde echter, dat hij wel is waar mede gestreden had, maar dat het weinige, door hem gedaan, niet met zijnen eigenen wil was geschied; dat hij een vreemdeling in het land was, en het anders slecht voor hem zoude zijn afgeloopen, en wijders, dat hij den sulthan zelfs verpligt had, soldij aan de Javanen te geven: iets, dat nog nooit te voren was gebeurd. Deze verontschuldiging werd toen ter tijd door Albuquerque wel aangenomen, maar alleen voor het oog en met het voornemen Utimutis later voor al hetgeen, waarvan deze beschuldigd werd, te straffen.

§ 24. Hoeveel dagen er verliepen, sedert den eersten tot aan den tweeden aanval, valt moeijelijk op te geven, daar de historieschrijvers hiervan alleen melden, dat het *weinige dagen* waren (1). Dezen tijd maakte Albuquerque zich ten nutte, zoo tot herstel der gekwetsten, als om aan de vreemde kooplieden binnen *Malakka* te doen weten, dat hij niet voornemens was hun eenige schade toe te brengen; dat zij, die naar hun land wilden terug keeren, daartoe te allen tijde vrijheid hadden; doch dat zoo zij wilden blijven en de wapens tegen den sulthan opnemen, hij hen evenmin zoude bemoeijelijken, dewijl hij tegen den vorst van *Malakka* alleen oorlog voerde. Deze bekendmaking had goede uitwerking; de voornaamste vreemdelingen begaven zich tot den vorst, verzochten hem vrede te sluiten op zoodanige voorwaarden als hij wilde, en beloofden hem met de daartoe noodige gelden te zullen bijstaan, daar zij liever eenige schade aan hun vermogen leden, dan aan het twistgeding nog meer menschenlevens te zien opgeofferd. Doch de gemoederen, zoo van den vorst als van zijne raadgevers, waren te zeer gaande gemaakt om niet alles aan het lot der wapenen over te laten, en aan geenen vrede te denken. Dit was oorzaak, dat de vreemde kooplieden den vorst misnoegd verlieten, en zij hem alle kwaad toedachten.

§ 25. Albuquerque bedacht nu eene andere wijze van aanval, om zijn doel te bereiken. Ziende, dat de Maleijers ijverig voortgingen met het versterken van alle punten en vooral nabij de brug in het midden der stad, deed hij een sterk gebouwd vaartuig, dat hij bevorens veroverd had, met geschut en andere krijgsbehoeften voorzien, om zoo digt mogelijk

(1) In 1511 was het gulden getal 11, de epacta 29, de maansonderdom op 25 Julij: 19 dagen of 4 dagen na volle maan. De volgende nieuwe maan viel alsdus in op 1 tot 2 Augustus (11 tot 12 n. stijl).

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bij de brug te gaan liggen, en de Maleijers uit den omtrek te verdrijven. Zijn voornemen was evenwel niet zoo zeer om de aangelegde versterkingen te vermeesteren, als wel om een overzigt over het geheel te krijgen en bij wederaanval een vast punt te hebben. Toen hij dat vaartuig afzond, kon het niet goed de rivier opgaan, zoo uit oorzaak van eene kromming in haren loop, als omdat het water te laag was, weshalve hij besloot tot aan den stand der nieuwe maan te wachten (1).

In dien tusschentijd waren er verscheidene Chinezen, die met hunne vaartuigen de terugreis naar hun land wilden ondernemen. Albuquerque zette hun eenigen voorraad bij, en zond een Portugees Duarto Fernandez Alfayate, die te *Malakka* gevangen was geweest en de Maleische taal geleerd had, met eenen brief voor den koning van *Siam* mede. Die afgezant had in last om aan dezen vorst kennis geven van den toestand van *Malakka*, en van het voornemen van Albuquerque, om met de Portugesche vloot niet eerder te vertrekken, dan nadat hij den dwingeland en al de Maleijers, die hem hulp geboden hadden, geheel zoude hebben uitgeroeid; zoodra dit geschied en de overwinning behaald was, beloofde hij den koning van *Siam* daarvan nader te verwittigen, hem intusschen uitnoodigende, *Malakka* te doen bevolken, daar men niet voornemen was, één Mohammedaan in het leven te laten.

De onwetendheid en stoutheid der Portugezen in die dagen, kunnen eene dusdanige zending eenigermate billijken. Men meende, dat de Chinesche vaartuigen hunnen weg door *Siam* namen, en met het heidensche volk van dit rijk, beter dan met de mohammedaansche Maleijers zoude kunnen worden onderhandeld. Ook hoopte Albuquerque partij te kunnen trekken van de verhouding tusschen de vorsten van *Malakka* en van *Siam*. Hij wenschte daarenboven het hooge water af te wachten, om een nieuwen aanval te wagen, en wilde intusschen zien, welke voorslagen de Maleische vorst zoude doen. Dit laatste besluit had zijnen grond in de verzekering van Ruy d'Aranjo, dat het geheele land geen enkelen steen opleverde tot het maken van een fort, en men eerst na de bemagtiging overvloed van hout tot dat einde konde erlangen; ook werd het klimaat beschreven als zeer ongezond, zoodat men niet met alle haast eene sterkte zoude kunnen aanleggen, en daar de voorraad van materialen en middelen niet ver meer strekte, en er nog veel gewond volk was, zoude de Portugesche bevelhebber weldra zonder volk en zonder versterking kunnen zijn. Van eenen anderen kant beschouwde Albuquerque het van belang, om den sulthan van *Malakka* te straffen, dewijl het aftrekken van voor eene reeds eenmaal aangevallene stad, de eer van den Portugeschen naam zoude krenken, en het gevlotene bloed alsdan nutteloos zoude zijn geweest. Over deze omstandigheden werd onder de bevelhebbers dikwerf beraadslaagd. Vele tegenstrijdige gevoelens werden hieromtrent geuit, daar sommigen voorzagen, dat de vermeestering veel bloed zou kosten, en men niet zoo veel volk voor eene kleine zaak moest wagen.

---

(1) En dus nog 11 dagen. Wanneer men echter bij de oude tijdrekening 10 dagen bijtelt, en volgens den N. S. rekent, valt 25 July op 4 Augustus, en zoude de nieuwe maan op 5—6 Augustus ingevallen zijn (26 tot 27 July O. S.).

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

§ 26. Eindelijk werd besloten het aangevangen werk voort te zetten, voor de eer van den Portugeschen naam, en voor de uitbreiding van hun geloof. Met het hoog water der nieuwe maan, zwol het aanmerkelijk, en werd de *djonk* (het opgemeld vaartuig), tot het uitvoeren van gezegd voornemen in gereedheid gebragt, en gesteld onder bevel van Antonio d'Abreu met de noodige manschappen en voorraad van mondbehoeften. Dat vaartuig werd geleid door twee andere vaartuigen, als: eene galei onder Duarte da Sylva, en een karaveel onder Simon Alfonso. Zoodra het eerste tot binnen de rivier en aan de brug gekomen was, begonnen de Maleijers duchtig op hetzelve te vuren, waardoor het schip en vele manschappen doorschoten werden. d'Abreu zelf kreeg een schot door den mond, en verloor de meeste tanden, waardoor hij een zeer mismaakt wezen behield. Albuquerque zond hierop Denis Fernandez de Mello, om hem te vervangen, maar d'Abreu weigerde zijnen post te verlaten, zoo lang hij nog in leven was en bevelen kon geven. Met de *djonk* bleef hij dus nog negen dagen en nachten het vuur der Maleijers doorstaan. Des nachts zond de vijand vaartuigen af, gevuld met brandbare stoffen, die in de nabijheid door vuurwerk in den brand gestoken werden. Maar zoo al de Portugezen deze branders zonder veel moeite konden afkeeren, niettemin werden zij zoowel des nachts als des daags door schieten, zwaar geteisterd.

Toen Albuquerque bemerkte, dat het door hem gebezigde middel veel volk kostte, besloot hij vooreerst eenen nieuwen aanval te wagen. Derhalve landde hij, onder bedekking der gemelde *djonk*, en nam met het aanbreken van den dag bezit van de brug; hierop kwam de *djonk* meer nader, en daar dit vaartuig hooger dan gezegde brug was, zoo konde haar vuur den overtogt bestrijken, en alzoo de gemeenschap tusschen de beide deelen der stad, — *Upy* en de Maleische wijk, waar de tempel en het vorstelijk verblijf waren, — geheel afsnijden, waarom dit punt ook het gewigtigste voor den aanval scheen.

§ 27. Het vermeesteren van de brug ging met veel moeite vergezeld, maar nog meer, toen Albuquerque de op dit punt aanloopende wegen ging aantasten. Nu ontstond er een scherp gevecht, waarin al aanstonds 80 man aan de Portugesche zijde gekwetst werden door het vuur van kanon en musket, en het schieten met pijlen, blaaspijpen en werpschichten. De Maleijers vochten hier dapper, als echte Mohammedanen hun lot afwachtende, en als bezitters voor huis en have strijdende. Zij werden echter weldra van de brug verdreven; hierop verdeelde Albuquerque zijne enkele bende in twee afdeelingen; een deel vatte post aan de brug, opdat hier geene gemeenschap meer zou plaats vinden, en het ander deel, aangevoerd door hem zelven, rukte op het paleis des sulthans aan, en nam het in. De vorst zelf aan het hoofd van 1500 man, de kern zijner magt, wachtte de Portugezen af, aan het einde eener hoofdstraat, die op dat oogenblik ontledigd was. Denis Fernandez de Mello trok op den tempel aan. Het vrijwillig wijken der Maleijers veroorzaakte evenwel bij hen argwaan: te meer, daar zij achter elkander liepen, als ware er eene naauwe passage. De Maleijers wilden dan ook hiermede hunne vijanden lokken in de hinderlaag, die in de hoofdstraat was aangelegd, waar de sulthan vergiftigde voetangels en mijnen had doen aanbrengen. Een enkel man, die voorop liep, waarschuwde de Mello hiervan. Albuquerque

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kwam op dit zelfde punt, en zoude bijna in het gevaar geloopen zijn. Hij liet hier eenig volk, en trok vervolgens mede op den tempel *(mesdjid)* aan, waar hij een deel volks deed post vatten om de Maleijers op te houden, opdat zij niet bij de brug zouden komen, waar men eene versterking wilde opwerpen.

Van daar keerde Albuquerque terug naar de brug, waar zijn volk bereids een groot deel van den voorraad schanskorven, hout, ledige fusten en ander tuig uit de *djonk* gelost had. Deze artikelen werden terstond aangewend tot het maken van eene verschansing vóór de brug en het strand; hiertoe bezigde men het steen- en paalwerk, dat eerst den Maleijers tot versterking had gediend. Wijders deed de onderkoning verscheidene gewapende booten in de nabijheid dier opgeworpene werken post vatten, zoo om bewegelijk op het water te kunnen zijn, als om alle verhindering af te weren. Vermits de hitte fel, en het schieten met vergiftige pijltjes onophoudelijk was, deed Albuquerque van de schepen zeilen halen, en zoowel de gezegde werken als de booten daarmede bedekken, waardoor men voor beiden beschermd werd. En nadat hij nu nog eenige huizen in de nabijheid der brug had doen onder den voet halen, rustten de Portugezen voor dezen dag uit van hun werk, en bleven om en bij de brug gelegerd.

§ 28. Alzoo hadden zij met nog ongeveer 1000 mannen, vasten voet in de stad *Malakka*, op een zeer voordeelig punt, waar zij negen dagen lang gelegerd bleven. Maar dagelijks zond Albuquerque afdeelingen uit, naar alle gedeelten der stad, In de twee eerste dagen en nachten waren zij in onophoudelijke schermutseling, maar hielden stand met onbezweken moed. Al meer en meer werd de stad ontvolkt; de sulthan verliet in den nacht zijn paleis, dat den volgenden dag ingenomen werd, en vlugtte buiten de stad op eene plaats, *Beijtam* geheeten, waar hij zijne beste eigendommen en vrouwen geborgen had, en een groot aantal volgelingen bijeen hield. Maar van lieverlede werd het gebrek onder de gevlugten zoo groot, dat velen liever hun leven waagden, en terugkeerden naar hunne huizen, waarin levensmiddelen geborgen waren. De vreemdelingen, schoon zij gedwongen waren de wapens mede op te nemen, tot bescherming van de stad, verlangden echter weder te keeren. Albuquerque liet hun weten, dat hij niet tegen de vreemdelingen, maar tegen de Maleijers oorlog voerde; hierop lieten velen hem vrijgeleide-brieven verzoeken, om zich naar *Malakka* terug te begeven. De eersten hierin waren de Peguanen, door wie de Onderkoning aan alle anderen liet weten, dat niet alleen alle vreemden, maar ook alle Maleische kooplieden konden wederkeeren, mits zij den Koning van *Portugal* als wettig heer van *Malakka* erkenden, en zich aan de Portugezen onderwierpen, binnen den tijd van veertien dagen, na welk tijdsverloop zij anders als doodelijke vijanden zouden worden aangemerkt en behandeld. Deze bekendmaking werd ook met trompetgeschal rondgeroepen. Het gevolg was, dat allen wederkeerden, en onder deze ook de magtige Utimutis met de Javanen.

§ 29. De Maleische vorst had bij zijne vlugt zijnen zoon, den prins Alaris, achtergelaten. Deze versterkte zich met eene houten verschansing en geschut, aan de rivier boven de stad,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

HAGEMAN, J.

GESCHIEDENIS DER VEROVERING

VAN MALAKKA.

Kon. Bat. Gen.

XXII.

240.

kwam op dit zelfde punt, en zoude bijna in het gevaar geloopen zijn. Hij liet hier eenig volk, en trok vervolgens mede op den tempel *(mesdjid)* aan, waar hij een deel volks deed post vatten om de Maleijers op te houden, opdat zij niet bij de brug zouden komen, waar men eene versterking wilde opwerpen.

Van daar keerde Albuquerque terug naar de brug, waar zijn volk bereids een groot deel van den voorraad schanskorven, hout, ledige fusten en ander tuig uit de *djonk* gelost had. Deze artikelen werden terstond aangewend tot het maken van eene verschansing vóór de brug en het strand; hiertoe bezigde men het steen- en paalwerk, dat eerst den Maleijers tot versterking had gediend. Wijders deed de onderkoning verscheidene gewapende booten in de nabijheid dier opgeworpene werken post vatten, zoo om bewegelijk op het water te kunnen zijn, als om alle verhindering af te weren. Vermits de hitte fel, en het schieten met vergiftige pijltjes onophoudelijk was, deed Albuquerque van de schepen zeilen halen, en zoowel de gezegde werken als de booten daarmede bedekken, waardoor men voor beiden beschermd werd. En nadat hij nu nog eenige huizen in de nabijheid der brug had doen onder den voet halen, rustten de Portugezen voor dezen dag uit van hun werk, en bleven om en bij de brug gelegerd.

§ 28. Alzoo hadden zij met nog ongeveer 1000 mannen, vasten voet in de stad *Malakka*, op een zeer voordeelig punt, waar zij negen dagen lang gelegerd bleven. Maar dagelijks zond Albuquerque afdeelingen uit, naar alle gedeelten der stad, In de twee eerste dagen en nachten waren zij in onophoudelijke schermutseling, maar hielden stand met onbezweken moed. Al meer en meer werd de stad ontvolkt; de sulthan verliet in den nacht zijn paleis, dat den volgenden dag ingenomen werd, en vlugtte buiten de stad op eene plaats, *Beijtam* geheeten, waar hij zijne beste eigendommen en vrouwen geborgen had, en een groot aantal volgelingen bijeen hield. Maar van lieverlede werd het gebrek onder de gevlugten zoo groot, dat velen liever hun leven waagden, en terugkeerden naar hunne huizen, waarin levensmiddelen geborgen waren. De vreemdelingen, schoon zij gedwongen waren de wapens mede op te nemen, tot bescherming van de stad, verlangden echter weder te keeren. Albuquerque liet hun weten, dat hij niet tegen de vreemdelingen, maar tegen de Maleijers oorlog voerde; hierop lieten velen hem vrijgeleide-brieven verzoeken, om zich naar *Malakka* terug te begeven. De eersten hierin waren de Peguanen, door wie de Onderkoning aan alle anderen liet weten, dat niet alleen alle vreemden, maar ook alle Maleische kooplieden konden wederkeeren, mits zij den Koning van *Portugal* als wettig heer van *Malakka* erkenden, en zich aan de Portugezen onderwierpen, binnen den tijd van veertien dagen, na welk tijdsverloop zij anders als doodelijke vijanden zouden worden aangemerkt en behandeld. Deze bekendmaking werd ook met trompetgeschal rondgeroepen. Het gevolg was, dat allen wederkeerden, en onder deze ook de magtige Utimutis met de Javanen.

§ 29. De Maleische vorst had bij zijne vlugt zijnen zoon, den prins Alaris, achtergelaten. Deze versterkte zich met eene houten verschansing en geschut, aan de rivier boven de stad,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en scheen nog aanvallenderwijze te werk te willen gaan. Zoodra ALBUQUERQUE zulks vernam, zond hij er 400 zijner manschappen op af, onder de gebroeders ANDRADE, die vergezeld werden van 600 Javanen en 300 Peguanen, welke zich nu reeds bij de overwinnaars voegden. De prins wachtte evenwel de komst van deze magt niet af, maar liet zijnen vijanden het veld; de laatsten verbrandden de houten verschansingen, en maakten zeven gezadelde olifanten buit, welker tuig met goud en elpenbeen doorwrocht was, en die, voor de vrouwen bestemd, eerder tot praalvertooning, dan tot den oorlog schenen te zijn toegerust.

Voor dat ALBUQUERQUE aan de uitgewekenen de vergunning verleende om weder te keeren, stond hij aan zijne soldaten eene plundering van drie dagen toe. Dewijl alles opgevuld was met kostbaarheden, bedroeg deze roof eene waarde van 50000 crusaden, — schoon anderen slechts het vijfde, — of 's koning aandeel, — op 200000 crusaden hebben gerekend (1). Het is evenwel meldenswaardig, dat RUY D'ARANJO, die van den heiden NINATJERORÄN zoo veel goeds ondervonden had, tijdens zijne gevangenschap, de goederen van dezen tegen dien roof beschermde. Men heeft het getal der veroverde vuurmonden opgegeven als *drie duizend* te bedragen, terwijl er *acht duizend* waren geweest. Zoo dit al geen misslag is, dan toch waren het geene kanonnen, maar musketten, dewijl het geschut zelf der Maleijers geen vaartuig in den grond kon boren. Onder dit oorlogstuig waren er eenige groote stukken, die door den koning van *Calikoet* waren ten geschenke gezonden. ALBUQUERQUE hield van den buit voor zich, twee leeuwen, half vaal en half ijzerkleurig, die vroeger uit *China* waren gekomen, en welke de onderkoning voortaan tot een gedenkteeken zijner overwinning met zich omvoerde, maar die later door schipbreuk verloren gingen.

§ 30. En hiermede was de *verovering van Malakka* voltooid. Na de laatste nederlaag van ALADIN, zette de gewezen vorst zijne vlugt voort, zwierf eenigen tijd in de bosschen in de nabijheid zijner gewezene hoofdstad rond, maar al zijne volgelingen verlieten hem, zoodat hem weldra niets meer overschoot, dan 50 mannen en 100 vrouwen, benevens eenige olifanten. In deze ballingschap ontstond er bovendien nog tweespalt tusschen hem en zijnen zoon ALADIN, wien hij, benevens den vorst van *Pahang*, de schuld gaf van het ongeluk dat hem nu beschoren was. En gelijk gevallene grooten meermalen zich tot hunne vroegere vijanden of minderen wenden, zoo trok MOHAMMED eindelijk naar den vorst van *Pahang*, die hem eerst in het midden des oorlogs gebragt, maar hem toen verlaten had en die hem ook later weder afvallig werd. In weerwil echter van zijnen toestand gaf MOHAMMED de hoop niet op, om nog eenmaal weder op den troon te *Malakka* terug te komen. Zijn geheel volgend leven was eene aaneenschakeling van vijandelijkheden tegen de Portugezen, waarin hij werd bijgestaan door zijnen admiraal LAXAMANA, een der grootste Maleische helden-karakters, die ooit hebben bestaan.

Het vorenstaande is een geschiedkundig verhaal van eene der voornaamste gebeurtenissen, uit de geschiedenis van den Indischen Archipel; — een verhaal, zoo getrouw als de Portugesche

(1) *f* 99,000 en *f* 396,000 tegenwoordige waarde.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

historieschrijvers het hebben opgeteekend, want de Portugezen hadden geene vreemde beoordeelaars hunner daden. Het is te denken, dat, wat men ook van de grootheid en moeijelijkheid der gebeurtenis moge meenen, de volbrenging niet zoo gewigtig en zwaar moet zijn geweest. Met 1400 mannen veroverden zij dus eene stad, die door 30000 mannen verdedigd werd en waar men genoegzame kennis van het schietgeweer had. Deze gebeurtenis is wijders het eerste voorbeeld van een krachtigen wederstand van inboorlingen tegen eene Europesche magt, en zij was beslissend. De Portugezen vergenoegden zich evenwel met het bezit der *stad*, zonder de *omstreken* te veroveren; maar van uit *Malakka* ontdekten zij den geheelen Archipel op verscheidene belangrijke togten, en onder een gestadigen oorlog tegen Maleijers, Javanen, Atjinezen en Hollanders.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

II.

GESCHIEDENIS

DER

OORLOGEN TUSSCHEN DE PORTUGEZEN, MALEIJERS EN JAVANEN.

HOOFDSTUK I.

POGINGEN DER JAVANEN EN MALEIJERS. 1512 en 1513.

Met de verovering van *Malakka* hadden de Portugezen zich eenen onverzoenbaren vijand en eenen oorlog van vijftig jaren op den hals gehaald. De verdreven vorst, sulthan Mohammed, hield zich gedurig op in de landstreek, om en nabij zijne voormalige hofstad, in bosschen en wildernissen, gevolgd door een aantal getrouwe aanhangers, welker getal echter dagelijks verminderde. In deze ballingschap ontstond er twist tusschen hem en zijnen zoon, prins Alaeddin; de een verweet den anderen, de oorzaak te zijn van het ongeluk, waarin hij zich door den oorlog gedompeld zag. Het gevolg hiervan was, dat vader en zoon van elkander scheidden, en ieder voor zich eenen aanhang en eene verblijfplaats zocht, waar deze voormaals magtige prinsen konden bevrijd blijven van den hongersnood en de ellende, die hen in de omzwerving kwelden. En alzoo was de vorst genoodzaakt zich te werpen in de armen van den vorst van *Pahang*, zijn gewezen aanstaanden schoonzoon, die hem het eerst verlaten had.

Deze verschillen en het daaruit geboren vertrek der beide vorsten waren voordeelig voor *Malakka*, dat nu begon lucht te scheppen van de rampen der vorige dagen. Maar allengs begonnen de kuiperijen, door de gezegde prinsen aangewend, te wroeten in de ingewan-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

historieschrijvers het hebben opgeteekend, want de Portugezen hadden geene vreemde beoordeelaars hunner daden. Het is te denken, dat, wat men ook van de grootheid en moeijelijkheid der gebeurtenis moge meenen, de volbrenging niet zoo gewigtig en zwaar moet zijn geweest. Met 1400 mannen veroverden zij dus eene stad, die door 30000 mannen verdedigd werd en waar men genoegzame kennis van het schietgeweer had. Deze gebeurtenis is wijders het eerste voorbeeld van een krachtigen wederstand van inboorlingen tegen eene Europesche magt, en zij was beslissend. De Portugezen vergenoegden zich evenwel met het bezit der *stad*, zonder de *omstreken* te veroveren; maar van uit *Malakka* ontdekten zij den geheelen Archipel op verscheidene belangrijke togten, en onder een gestadigen oorlog tegen Maleijers, Javanen, Atjinezen en Hollanders.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

II.

GESCHIEDENIS

DER

OORLOGEN TUSSCHEN DE PORTUGEZEN, MALEIJERS EN JAVANEN.

HOOFDSTUK I.

POGINGEN DER JAVANEN EN MALEIJERS. 1512 en 1513.

Met de verovering van *Malakka* hadden de Portugezen zich eenen onverzoenbaren vijand en eenen oorlog van vijftig jaren op den hals gehaald. De verdreven vorst, sulthan Mohammed, hield zich gedurig op in de landstreek, om en nabij zijne voormalige hofstad, in boschen en wildernissen, gevolgd door een aantal getrouwe aanhangers, welker getal echter dagelijks verminderde. In deze ballingschap ontstond er twist tusschen hem en zijnen zoon, prins Alaeddin; de een verweet den anderen, de oorzaak te zijn van het ongeluk, waarin hij zich door den oorlog gedompeld zag. Het gevolg hiervan was, dat vader en zoon van elkander scheidden, en ieder voor zich eenen aanhang en eene verblijfplaats zocht, waar deze voormaals magtige prinsen konden bevrijd blijven van den hongersnood en de ellende, die hen in de omzwerving kwelden. En alzoo was de vorst genoodzaakt zich te werpen in de armen van den vorst van *Pahang*, zijn gewezen aanstaanden schoonzoon, die hem het eerst verlaten had.

Deze verschillen en het daaruit geboren vertrek der beide vorsten waren voordeelig voor *Malakka*, dat nu begon lucht te scheppen van de rampen der vorige dagen. Maar allengs begonnen de kuiperijen, door de gezegde prinsen aangewend, te wroeten in de ingewan-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den der Portugesche verovering; de voornaamsten der stad werden òf omgekocht, òf door drangredenen overgehaald, in het belang der ballingen. Het scheen niets vreemds, dat deze aanzienlijken, waaronder ook radja Utimutis, zijne zonen en aanhangers, hieraan gehoor gaven, en woelingen begonnen, die eindigden in een schandelijk doodvonnis (1).

Na den staat van zaken geregeld te hebben in het conquest van *Malakka*, stelde Albuquerque aldaar tot kapitein aan, Ruy de Brito Patalim of Palim, liet er 300 krijgslieden, benevens 10 zeilen met 300 koppen achter, en vertrok naar *Indië* in het begin van 1512.

Onder degenen, die aan de zijde der oorlogvoerende Maleijers eene geschiedkundige vermaardheid verkregen hebben, verdient vooral opmerking, de admiraal van Mohammed, genaamd Laxamana, die zijnen meester en der zaak van dezen tot den dood toe getrouw bleef. En onder degenen, die binnen *Malakka* zich openlijk als vijanden der Portugezen en als aanhangers van den verdrevenen vorst en diens admiraal gedroegen, was voornamelijk zekere Javaan, Pati Kwetir, opperhoofd der Javanen te dier stede, schoonzoon van den meergenoemden *radja* Utimutis, en opvolger tevens van dezen in al zijne rijkdommen, zijne magt en zijn aanzien. In zijne wijk *Upij* wierp hij versterkingen op, en bedreigde van daar de moordenaars zijns schoonvaders, die met hem alleen de handen vol hadden. In gemeenschap en met medewerking van dien invloedrijken Javaan, had Laxamana zich genesteld aan de rivier *Moeära*, 5 mijlen van *Malakka*, om van daar de verlorene hoofdstad zijns vorsten te beoorlogen, in het begin van 1513.

De Portugezen lieten echter niet lang toe, dat Pati Kwetir zich onder hunne oogen, ten voordeele van den verdrevenen vorst versterkte. Fernando Perez en Alfonso Pessoa trokken met 700 man en 70 muskettiers op *Upij*, en vermeesterden, na een scherp gevecht en onder moeijelijke omstandigheden, de verschansingen van Kwetir, waarin zij eenen grooten buit vonden. Ofschoon Kwetir ongeveer 6000 man ter beschikking had, werd hij echter spoedig verdreven, en verpligt de wijk te nemen naar de omliggende bosschen en gehuchten, waar hij zijne voornaamste goederen en zaken geborgen had. Doch daar hij nog andere voornemens had, en bevreesd was, ook daar te worden aangevallen, vestigde hij zich nabij de *kaap Ranchado*. Zoodra hij besloten had, in een moerassig terrein zich aldaar andermaal te versterken, schreef hij eenen brief aan den verdrevenen sulthan Mohammed, waarin hij zich als getrouwen aanhanger van diens zaak voordeed, met het verzoek, dat Laxamana met zijne schepen (2) de engten van *Sabam* en van *Singapoera*, in het zuiden,

---

(1) Om in geene herhalingen te treden en evenwel der geschiedenis niet te kort te doen, zij de lezer overgewezen tot de buitenlandsche betrekkingen der Javanen, vermeld in het 2de Boek der Algemeene Geschiedenis van *Java*. De Javaansche eigennamen komen voor, zooals die door de Portugesche historieschrijvers opgegeven worden, ofschoon die eenigzins met de landstaal strijdig zijn, als Utimutis, Kwetir, Oenoes, Soeria dewa, enz. voor Hoetimoetis, Koewetter, Woenoes, Dhewo. Vergelijk Valentijn, V. — *Ind. Archief*, I. II. 351.

(2) De schepen, zeilen, bodems en booten hierin genoemd, worden door de Portugesche historieschrijvers genaamd: galeijen, karavealen, lancharen, jonken, pengajoas, calaluzes en navetten; alles klein vaartuig. Deze zeeoorlog was welligt eene der oorzaken van de latere zeerooverijen der Maleijers door geheel den Archipel. Laxamana voerde dien tot aan zijnen dood in 1550; — dus bijna eene halve eeuw lang.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

niet zoude verlaten, maar nu en dan tot voor de rivier *Moeära* bij *Malakka* komen, ten einde voor de schepen, die te zijner hulp van *Java* komen zouden, te waken en aan de bezendingen naar *Malakka* afbreuk te doen.

De kapitein van *Malakka*, Ruy de Brito Patalim, kreeg door verspieders van dezen brief kennis, toen te gelijker tijd reeds eenige schepen van *Java* tot ondersteuning van Kwetia waren aangekomen. Dien ten gevolge rustte men zich uit, om ook deze versterkingen aan te vallen. Fernando Perez ging de Javanen hier spoedig opzoeken, maar daar deze al hunne vaartuigen tot een bolwerk op het strand gezet hadden, landde Perez op eenigen afstand daarvan, en viel den vijand van ter zijde aan. Kwetia verzon hier eene krijgslist. De hoofdmagt in een boschachtig terrein verborgen hebbende, deed hij slechts een klein getal optrekken tegen de Portugezen. Deze, hierdoor misleid, vielen in den strik en leden eene nederlaag, waarbij 12 man sneuvelden, en onder deze, Ruy de Aranjo.

Dit ongeval deed den moed der Javanen herleven, en zij waagden zich tot nabij *Malakka*. De verdreven sulthan, den uitslag van Pati Kwetia zelven vernemende, vatte hierdoor nieuwe hoop en zond zijnen admiraal ter hulpe af. Fernando Perez bezocht hem evenwel spoedig aan de rivier *Moeära*. Laxamana, een goed krijgsman en alleen het voornemen hebbende *Malakka* vrees aan te jagen, zonder zich in een gevecht te willen mengen, verliet terstond, op de tijding van de aankomst der Portugezen, de *Moeära*, en zeilde naar het naauw van *Singapoera*, waar hij verzekerd zijn kon, van niet zoo spoedig te worden verjaagd. Voor dat hij echter *Singapoera* bereikte, wist Perez den admiraal Laxamana op het spoor te komen, ten gevolge waarvan deze nabij eene breede inham de wijk nam, om zich aan land te verdedigen. Hij deed al zijne ligte vaartuigen op het strand zetten, en digt aaneensluiten, gelijk een bolwerk, waarop hij geschut plantte. Op eenigen afstand voorwaarts bragt hij evenwel eene linie andere booten, die den eersten aanval zouden kunnen weerstaan; ofschoon Perez eerst schroomde eenen aanval te wagen, besloot hij er echter later toe, en raakte in een hardnekkig gevecht, hetwelk drie uren aanhield en waarbij hij geen ander voordeel behaalde, dan dat eenige vijandelijke booten in brand gestoken werden, terwijl de Maleijers en Javanen zich dapper kweten, en door hunne van den wal afgeschotene pijlen velen uit de Portugezen verwondden.

De nacht maakte een einde aan het gevecht. Laxamana begrijpende, dat, zoo hij des anderen daags op gelijke wijze wierd aangevallen, er weinig voor hem zoude overschieten, daar zijne Javaansche hulpbenden als dolle en onbezonnen menschen vochten, verzon op nieuw eene krijgslist; en liet in den nacht en onder de grootste stilte al de vaartuigen opkorten, en aan strand vastleggen, zoodat er een recht bolwerk door ontstond. Fernando Perez, bevreesd dat zijn vijand zoude ontsnappen, bezette met zijne schepen de baai, maar stond niet weinig verbaasd, toen hij des morgens geen vaartuig, maar alleen de opgeworpene versterking zag, tegen welke hij veel volk en krijgsvoorraad meende te behoeven, om die met vrucht te kunnen aanvallen. Voor dat de dag aanbrak, deed Laxamana door het landvolk op zware bekkens slaan, opdat men daardoor zoude misleid worden, en hij zich al meer

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en meer tot eene dappere verdediging zoude kunnen voorbereiden. Perez achtte het raadzaam, eenen raad te beleggen omtrent hetgene te doen stond. Deze achtte het verkieselijk op eenen anderen tijd Laxamana aan te tasten, daar de sterkte te onverwinbaar was, en *Malakka*, bij het mislukken hunner onderneming, in gevaar zoude kunnen komen. Dien ten gevolge werden de vaartuigen der sterkte den ganschen dag beschoten, en des nachts deinsde Perez af naar *Malakka*, waar hij drie schepen vond, door d' Albuquerque tot onderstand afgezonden, met 150 man, en vele krijgs- en mondbehoeften.

Deze onderstand kwam zeer te pas. Terwijl Perez zich tegen Laxamana bezig hield, had Pati Kwetir, van *Kaap Ranchado* uit, eenen aanval op eene Portugesche versterking, nabij *Malakka*, gewaagd en trachtte hij door de uitzending van een aantal kleine vaartuigen, in dezelfde nabijheid, den vijand afbreuk te doen. Men vatte nu spoedig het voornemen op, om vooraf Kwetir te tuchtigen, en daarna op Laxamana los te gaan; maar vooraf belegde de kapitein van *Malakka*, Ruy de Britto, eenen algemeenen raad, ten einde de brieven te overwegen, die van Albuquerque gekomen waren. Deze duidden, dat men aan niets anders moest denken, dan om de sterkte in de stad van alles wèl te voorzien, en die niet te verlaten, al ware het dat de stad zelve mogt worden afgebrand; voorts dat Fernando Perez om geene reden ter wereld zich van zijnen post vóór *Malakka* mogt verwijderen. Opdat men niet verzuimen zoude, Laxamana te bestrijden, en de engten van *Sabam* en *Singapoera* vrij te houden, schreef Albuquerque den gezegden onderstand gezonden te hebben, zoodat een gedeelte de bewaking der stad zoude op zich nemen, en een ander gedeelte aanvallenderwijs mogt te werk gaan.

Maar een gevaarlijker vijand stelde zich tegen deze voornemens. Zoo aangenaam de komst van onderstand in volk was, zoo drukkend was die voor de mondbehoeften; en daar de aanvoer van levensmiddelen van *Java* gestremd was, ontstond hierdoor zoo groote nood, dat naauwelijks voor ieder een weinig rijst als dagelijksch rantsoen overbleef. De Portugezen leden groot gebrek, maar de Inlanders nog meer, en velen stierven den hongerdood op de straten der stad, of werden eene prooi van het verscheurend gedierte, in de omliggende oorden. Deze hongersnood was oorzaak van eenen stilstand van wapenen.

Terwijl de grootste schepen ter bewaring van *Malakka* op de reede bleven, zeilde Perez met de andere roeischepen of galeijen, met den meesten spoed naar het naauw van *Singapoera*, ten einde eenige jonken met levensmiddelen, die op dien tijd gewoon waren van *Java* te komen, op te sporen. De Portugesche vlootvoogd nam op dezen togt mede, een Maleijer, getiteld: tommongong Mohammed van *Malakka*, wiens ambt gelijk stond aan dat van havenmeester. Hij diende voor gids en loods, in de gevaarlijke engten, waar toen nog, zooals de Portugesche historieschrijver vermeldt, de raäs der schepen op sommige plaatsen het geboomte op de oevers raakten, schoon het naauw van *Sabam* veel ruimer was, nabij den wal van *Sumatra*.

In eene dezer engten stiet de vloot (sterk 12 bodems) op eene Javaansche jonk, groot van bouw, en die het vuur duchtig beantwoordde, doch voor de overmagt moest onderdoen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Zij was geladen met mond- en krijgsbehoeften. Terstond deed Perez de levensmiddelen overladen en plaatste de Javaansche bemanning op verschillende bodems. Maar weldra begonnen deze te muiten, vielen op den bevelhebber aan, kwetsten hem, doch werden weldra overmand. De Javaansche kapitein werd gepijnigd, en beleed, dat er nog drie andere vaartuigen van dezelfde grootte van *Jara* vertrokken en in het naauw der engten gekomen waren, tot onderstand van Pati Kwetir, wiens zoon zich op het veroverde schip bevond. Hierop deed Perez de gevangenen in zekerheid brengen en zeilde terug naar *Malakka*, van waar hij den bevelhebber Botelho afzond, ter onderschepping der gezegde Javaansche schepen, die op gelijke wijze genomen en opgebragt werden. Door deze omstandigheid, en omdat er mede een schip met levensmiddelen van *Pegu* kwam, werd *Malakka* uit zijnen hongersnood gered.

De Portugesche opperhoofden besloten aanstonds andermaal op Pati Kwetir los te gaan, om voor te komen dat hij zich versterkte, en dewijl men overwoog, dat met zijne vernieling, de verdreven vorst de hoop om *Malakka* weder te krijgen, konde opgeven, en Laxamana niet meer zoude kunnen worden ondersteund. Derhalve begaf Fernando Perez met al de schepen en het meeste volk zich derwaarts, terwijl over land Alfonso Pessoa optrok, met dat gevolg, dat de Javaan eene volkomene nederlaag leed: uit zijne versterkingen, bij *Kaap Ranchado*, verdreven werd, en de vlugt naar de bosschen nam, van waar hij het ontkwam, en naar *Java* ontsnapte, met twee vaartuigen. Fernando Perez, die eerst drie dagen na zijne vlugt de lucht daarvan kreeg, joeg hem achterna, maar vond hem niet meer, en ontmoette Laxamana, die op de naar *Malakka* bestemde vaartuigen kruiste. Doch schoon hij een geheelen avond vervolgd werd, ontkwam hij echter; en het kwam alzoo tot geen gevecht, te meer, daar de Portugesche stuurlieden niet bekend waren met de wateren bij de zeeëngten.

Het was omstreeks dezen tijd, dat Pati Onors met eene vloot van *Japara* op *Java* naar *Malakka* zeilde, en er de gebeurtenissen voorvielen, die wij in de geschiedenis van *Jara* hebben aangeteekend (1). Maar dewijl deze onderneming, zonder eenige gemeenschap met den verdrevenen sulthan begon en eindigde, en dewijl hier alleen Javanen, met hunne landslieden te *Malakka*, in het spel waren, behoort deze episode niet tot de onderwerpelijke geschiedenis. Genoeg zij het, hier aan te teekenen, dat door de overwinning, die de Portugezen op de Javaansche vloot behaalden, in de nabijheid van *Malakka*, andermaal deze verovering van den rand haars ondergangs gered werd, en *Malakka* nooit zoo veel gevaar uitstond, noch van sulthan Mohammed, noch van Laxamana, als dat, waarmede de beide Javanen, Pati Onors en Pati Kwetir het bedreigden.

(1) II. Boek. Buitenlandsche betrekkingen. 1513. *Ind. Archief*, I. II. 383. v. v.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

HOOFDSTUK II.

1513. AANSLAG OP MALAKKA. — VREDE.

Ofschoon sulthan Mohammed, verdreven vorst van *Malakka*, geenszins wanhoopte, om te eeniger tijd zijne verlorene hoofdstad weder te krijgen, scheen hij echter door de voorafgegane gebeurtenissen, meer en meer overtuigd van de onmogelijkheid, om de Portugezen te verdrijven; en zijn haat jegens de Javanen was zoo groot geworden, dat hij *Malakka* liever aan zijne vijanden dan aan hen overliet. Maar bij dit alles overwoog hij, hoe de Portugezen al hunne oorlogsbehoeften uit *Portugal* of uit *Indië*, en hunne levensbehoeften van elders in den *Archipel* moesten halen, terwijl de Javanen, eenmaal meesters van het land, meer nabij zijnde hulpmiddelen ten dienste hadden, en de uitrustingen van Oenoes en Kwetia, geenszins ten zijnen behoeve geweest waren.

Dit alles in aanmerking nemende, zwierf hij gestadig rondom de stad, en deed zijne schepen steeds in hare nabijheid stroopen, en dan weder van plaats veranderen. Maar eindelijk vestigde hij zijne zetelplaats op het eiland *Bintang*, gelegen voor den ingang der engten van *Malakka*, welk punt voortaan het centrum zijner ondernemingen werd (1). Daar hij nu zag, dat de wapenen niets in zijne zaak vermogten, begon hij met andere middelen, en op eene wijze, als waarmede weleer Darius met Zopyrus handelde, voor het bezit van *Babijlon*.

Hij, die hier het karakter van Zopyrus zoude aannemen, was een Bengalees, genaamd *Toewan* Maxelis, een der voornaamste dienaren van den Maleischen vorst. Volgens afspraak begon de sulthan van lieverlede dezen dienaar verscheidene wederwaardigheden aan te doen, gedurende twee maanden en in ieders bijzijn, hem beschuldigende van diefstal en heimelijke verstandhouding met de vijanden. Nadat dit bereids overal ruchtbaar geworden was, kwam Maxelis in eene boot te *Malakka* aan, zich houdende als een beleedigd persoon, die voor des vorsten gramschap vlugtte. Hij was wel voorzien van kostbaarheden en middelen ter omkooping, en vestigde zich onder de Javanen, in de wijk *Ilier*, waar toewan Colascar opperhoofd was en met wien hij zijne geheime plannen wilde deelen. Allengskens schonk de bevelhebber, Ruy de Brito hem grooter vertrouwen, en daardoor ook den vrijen uit- en ingang der vestiging van de Portugezen. Daar Maxelis voorgaf van eenen aanslag kennis te dragen, dien de Maleische vorst op zijn leven wilde doen ondernemen, omdat hij een groot deel der geheimen van dezen wist, liet hij zich overal door eene bende gewapend volk volgen.

Na aldus het vertrouwen der Portugezen gewonnen te hebben, verwittigde hij hiervan

(1) Wel te verstaan, gedurende eenigen tijd, vestigende hij zich in het vervolg te *Pago*, en daarna weder te *Bintang*, zoo als wij nader zien zullen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den Maleischen vorst, welke hem antwoordde, op zekeren dag zijne voornemens ten uitvoer te zullen brengen, als wanneer hij zijne vloot tot ondersteuning zou zenden, maar dat intusschen de hulp van Colascar reeds genoeg was. De voorgestelde dag gekomen zijnde, ging Maxelis met zijne bende naar het fort, waar de poortwachter hem, als een wel vertrouwd persoon, geenen ingang weigerde. In de poort zijnde, toefde hij een weinig, en zond kwanswijs zijne volgelingen weg, alleen drie of vier personen bij zich houdende, waaronder een jongman, in vrouwenkleederen gewikkeld. Hij verzocht den poortwachter echter, dat het gevolg van deze vrouw mogt worden binnen gelaten. Toen dan de poort open stond, drong het andere volk van Maxelis met uitgetrokkene krissen het fort binnen, en vielen eenigen op de wachters aan; terwijl Maxelis zelf, den trap op, in den toren klom, waar de kapitein, Ruy de Britto, gehuisvest was. Doch de deur gesloten vindende, liep Maxelis naar het vertrek van den opperalkade, Ayres Pereira, die geene andere uitkomst ziende, uit het venster sprong, waarop de overrompelaars in hetzelfde huis eenen geneesheer en twee bedienden vermoordden, gelijk ook nog vier man, en Pero Pessoa, die de poort beschermde. Het was des morgens ten 6 ure; derhalve waren er nog velen in rust. Ruy de Britto, die op dien tijd eenigzins opgesteld was, had op het eerste gerucht de deur van zijn verblijf gesloten, daarop zijne bedienden gewekt, en kwam nu aanstonds op Maxelis af, die, slechts van 10 of 12 man vergezeld, zijn voornaamste oogmerk, de vermeestering van den toren, verijdeld ziende, vervolgens de vlugt nam.

Volgens afspraak was toewan Colascar, opperhoofd der Javanen in *Malakka*, met zijn volk gereed, en zoo haast als hij de klok van de fortres hoorde, kwam hij terstond bij de sterkte, in de meenig dat Maxelis er reeds meester van was. Aan de poort komende, en het tegendeel gewaar wordende, veinsde hij nergens van te weten, en vroeg hij verwonderd, wat het luiden der klok beteekende, voorts zijn volk ter hulp aanbiedende. Ruy de Britto, die wel bemerkte, dat hij van de zaak wist, bedankte hem voor deze spoedige hulp, en stilde voorts het oproer, zoo goed hij kon. Hij belegde echter spoedig raad met zijne onderbevelhebbers, en stelde voor, om Colascar en Soeria Dewa, op het voorbeeld van Utiutis, voor hunne medeplichtigheid aan de aanslagen van Pati Orkors en Maxelis, te straffen; maar zijne onderbevelhebbers wilden daarin niet bewilligen, wijl deze Javanen de voornaamsten der stad waren; door hunnen dood eene ontvolking ontstaan zou en het beter was, op dien tijd vele dingen verschoonend aan te zien, totdat de zaken eenen anderen keer zouden genomen hebben.

Terwijl deze aanslag te land aldus mislukte, bevrijdde een ander geluk de Portugezen van den aanslag ter zee. Voor eenige dagen waren Botelho en Sylveira met 3 vaartuigen en 50 man naar het eiland *Bintang* gezeild, om afbreuk te doen aan de schepen, die de Maleische vorst in de engten uitzond om de handelsschepen te dwingen van *Bintang* aante doen, en alzoo *Malakka* van eenen anderen kant te knotten. Mohammed, deze vijf zeilen ziende opdagen, in den tijd, dat hij van Maxelis berigt wachtte, verbeeldde zich, dat de gansche zaak ontdekt was, en deze vaartuigen de voorboden waren van eene grootere

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vloot, die bestemd was tegen die der Maleijers te strijden; uit dien hoofde durfde hij zijne bodems niet uitzenden. Deze lagen achter eene beschutting of moelje, waarbij de vaartuigen bij laag water op het drooge vielen, en die zoodanig met paalwerk was afgezet, dat de Portugezen het destijds niet waagden, dit aan te randen, maar liever naar *Malakka* terugkeerden.

Ruy de Brito, kapitein van *Malakka*, deze omstandigheden vernemende, zond er eene grootere scheepsmagt heen, om de engten gade te slaan, en de aankomende schepen te verhinderen van naar *Bintang* te stevenen. Deze maatregel was beslissend. Weldra had de Maleische vorst aldaar aan alles gebrek; de hongersnood deed hem wanhopig worden, en hij verzocht aan de Portugezen om den vrede, onder aanvoering, dat de geheele schuld van het begin af, aan zijnen zoon en behuwdzoon gelegen had, dewijl deze hem tot den oorlog tegen de Portugezen hadden aangespoord. Men wil, dat hij toen aan den haat tegen zijnen zoon Aladin zoo verre lucht gaf, dat hij dezen in eenen zak deed verdrinken. Dit gebeurde in 1514.

HOOFDSTUK III.

DE RADJA VAN CAMPAR.

Tijdens het aanwezen van Alfonso d' Albuquerque werd radja Utimutis, *Bandara* van *Malakka* en opperhoofd der Javanen, den 27sten December 1511 ter dood gebragt, en zijne waardigheid geschonken aan Pati Kwetia. Toen deze van lieverlede wederspannig werd, deed er zich een mededinger op voor dat ambt. — Abdullah, radja van *Campar*, een rijkje op de oostkust van *Sumatra* gelegen, omtrent 26 mijlen beneden *Malakka*, was gehuwd geweest met de dochter van den verdrevenen sulhtan van *Malakka*. Nadat hij zijne vrouw door den dood verloren had, was er tusschen hem en zijnen schoonvader een wrok ontstaan, die oorzaak was, dat Abdullah de vriendschap der Portugezen zocht. Te dien einde deed hij aan Albuquerque voorstellen, om zich te onderwerpen aan den koning van *Portugal*, en wijders zich met der woon te *Malakka* neder te zetten, indien men hem het ambt, waarmede Pati Kwetia bekleed was, wilde geven, daar hij, door de hoogheid zijner geboorte, daarvoor wel in aanmerking kon komen, en voorgaf, liever onderdaan van het Portugeesch gezag, dan vrij heer en regeerder in zijn eigen land te willen zijn. Deze zending ging vergezeld van een geschenk, bestaande uit *Aloë-hout* en *gomlak*. Het voorstel ging echter toen ter tijd niet door; misschien omdat het bij d' Albuquerque, die wist dat de radja in betrekking stond tot den verdrevenen sulthan van *Malakka*, argwaan verwekte.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Toen radja Abdullah op het laatst van 1513 vernam, hoe de Maleische vorst zijn' eigen' zoon, had doen ombrengen, en dus voor den haat zijns gewezenen schoonvaders begon te vreezen, besloot hij terstond zich naar *Malakka* te begeven, tot welk einde hij niets anders deed, dan zich zonder eenig wantrouwen te begeven op de schepen van Pero Faria, die omstreeks dezen tijd in het naauw van *Sabam* kruisten. Alzoo kwam hij ter gezegde plaats aan, in het begin van Januarij 1514, toen Ruy de Brito juist het kapiteinschap van *Malakka* had overgegeven aan Jorge d' Albuquerque, zoon van Juan (1). Daar deze van zijn' oom, den onderkoning, order had, hoedanig met den radja van *Campar* te handelen, werd de laatste met groote eerbewijzingen te *Malakka* ontvangen, en verkreeg de toezegging van het ambt, dat door Ninatjetoeän bediend werd, namelijk, dat van *Bandara*, welke waardigheid ten tijde van sulthan Mohammed, voor hooger geacht werd dan die van radja van *Campar*. De redenen, die er bestonden, om Ninatjetoeän te ontzetten, waren, dat hij door zijne geringe afkomst, hinderlijk was voor de voorname ingezetenen, en wreedaardig in zijne handelingen.

Ninatjetoeän kreeg hiervan den reuk, en schoon de radja van *Campar* weder naar zijn gebied terugkeerde, omdat de aanstelling eerst van den onderkoning moest komen, had hij zich echter te *Malakka* gevestigd, in afwachting van zijne verheffing. Ninatjetoeän deed nu door verspieders naar den tijd vernemen, waarop hij van zijn ambt zoude moeten afstand doen. Toen deze gekomen was, deed hij eene stellaadje oprigten, benevens eenen brandstapel van sandelhout, alles op het prachtigst versierd met zijde en goudlaken. Op zekeren dag alle zijne naastbestaanden genoodigd hebbende, trok hij in processie, langs de kostelijk versierde straten, naar gezegde stellaadje. Aldaar sprak hij het volk, hetwelk in grooten getale vergaderd was, toe; hij somde de diensten op, ter belooning waarvan hij tot het ambt van *Bandara* verheven was; en gaf te kennen, dat nu men hem van die waardigheid, ten behoeve van een ander wilde ontzetten, hij dien smaad niet kon dulden, maar zich aan het vuur wenschte op te offeren, dat magtiger was, dan alle prinsen der wereld, die wel het ligchaam konden beleedigen, maar geenszins de ziel, welke, van het ligchaam scheidende, zich weder vereenigde met de godheid, in eene heerlijkheid, die de groote kapitein d' Albuquerque, hoe magtig ook, hem niet kon ontrooven. Daarop wierp hij zich in de vlammen en verteerde tot asch. Deze plegtigheid schijnt eene godsdienstige ceremonie, en Ninatjetoeän een *Brahmin* geweest te zijn.

Na deze gebeurtenis werd de radja van *Campar* tot het ambt van *Bandara* verheven, en opontboden. Ten einde hem met meerderen luister te ontvangen, ging Jorge Botelho met vier vaartuigen naar *Campar*, om hem aftehalen. Maar zoodra de Maleische vorst kwam te vernemen, hoe zijn gewezen schoonzoon, door die waardigheid, zich geheel met de Portugezen vereenigd had, besloot hij terstond, hem voor dit bestaan te straffen, waartoe hij genoeg gelegenheid had, uit aanmerking van het tijdsverloop, dat naar de bevelen van

(1) Broeder van Alfonso d' Albuquerque.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den onderkoning, uit *Indië* gewacht was. Te dien einde ontbood hij te *Bintang* bij zich, den radja van het eiland *Lingga*, zijnde een andere schoonzoon, en deze beide vorsten besloten nu tot eene uitrusting van 70 vaartuigen en 2,500 man, waarover de radja van *Lingga*, bekend als een dapper man, het bevel aanvaardde. Hij toog hiermede naar de rivier van *Campar*, waar de radja den storm voorzien en zich versterkt had. Deze bood zulken krachtigen wederstand, dat de radja van *Lingga* zich genoodzaakt zag, zijnen vijand te blokkeren en hem door honger te dwingen.

Dus stonden de zaken, toen Jorge Botelho in het naauw van *Saham* aankwam, en uit den mond van een Maleijer den toestand van Abdullah vernam. Terstond zond hij om meerdere schepen, die hem onmiddellijk van *Malakka* werden gezonden. Deze vereenigde magt, onder Azevedo, ging de rivier van *Campar* op, en versloeg, in een scherp gevecht, het leger van den radja van *Lingga*, die zich als een dapper krijgsman gedroeg maar niettemin op de vlugt gedreven werd. De radja van *Campar*, dus bevrijd, ging aanstonds met zijn huisgezin aan boord der Portugesche vaartuigen en zeilde naar *Malakka*, waar hij zijn ambt aanvaardde, onder den titel van *Mangkoe Boemi*.

Zes dagen na de komst te *Malakka*, zond de kapitein Jorge d'Albuquerque de gezegde vloot naar *Bintang*, in de meening, aldaar den verdrevenen sulthan evenzeer te kunnen verdelgen, gelijk hij het den radja van *Lingga* gedaan had. Deze aanslag gelukte echter niet, daar de sulthan zich te zeer versterkt had, en men meerdere magt behoefde, om hem te dwingen. Intusschen smaakte *Malakka* spoedig de vruchten van deze verandering; de plaats begon weldra te bloeijen en de voorname kooplieden, die tijdens het bestuur van Ninatjetoran het land verlaten hadden, kwamen van lieverlede terug van *Java* en elders. Deze goede gang van zaken duurde slechts vier maanden.

De sulhtan der Maleijers,—voortaan sulthan van *Bintang*, — ziende dat vele voorname kooplieden van *Bintang* weder naar *Malakka* vertrokken, en overwegende, dat wanneer zulks zoo voortging, hij weldra van allen zoude verlaten zijn, dacht een middel uit om den gewezenen radja van *Campar* door geheime wapens te doen vallen. Hij beval aan al zijne bevelhebbers om de Maleijers van de genomene vaartuigen voor hem te brengen. Daarop berispte hij zijne kapiteins over deze handelwijze, en behandelde de gevangenen met goedheid, hen beklagende als zijne kinderen en onderdanen, omdat zij zoovéel van de wreedheden en mishandelingen der Portugezen te lijden hadden. Hij uitte bij die gelegenheid de hoop, dat eerlang aan die slavernij een einde komen zoude, dewijl hij zijnen schoonzoon Abdullah, radja van *Campar*, te *Malakka* in zijne tegenwoordige betrekking had aangesteld, en in het vervolg hem hulp zoude zenden, zoodat de Portugezen weldra zouden worden verdelgd. Vervolgens stelde hij de gevangenen weder in vrijheid en verzocht hun den gezegden radja voortaan zoo veel mogelijk bij te staan.

Daar de vrijgelatenen met deze te *Malakka* kwamen, verspreidde er zich spoedig een gerucht van verraad omtrent den radja Abdullah, hetwelk de zonen van den afgezetten Ninatjetoran een geschikt middel tot bereiking hunner bedoelingen toescheen. Zij bragten het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

over aan Bartolomeo Perestrello, die faktoor was, en onmiddellijk bij den kapitein Jorge d'Albuquerque, op de ter dood brenging van den radja aandrong, niettegenstaande Botelho voor de onschuld van Abdullah pleitte, en den loozen handel des sulthans ontvouwde. Het mogt niet baten, en door het goud der kinderen van Ninatjetoeäh werd gezegde radja van *Campar* onschuldig ter dood veroordeeld en onthoofd. Deze moord had droevige gevolgen. Velen, bevreesd voor eene dergelijke behandeling, weken uit het land, en daar er geen koophandel meer bleef, kwam er spoedig gebrek en een vreeselijke hongersnood, die *Malakka* andermaal op den rand van deszelfs ondergang bragt (1).

HOOFDSTUK IV.

1516—1519. BELEGERINGEN VAN MALAKKA.

Bij de rampen, ontstaan door de droevige gevolgen van den moord aan den radja van *Campar* gepleegd, kwamen allengs meerdere ongelukken om *Malakka*, — en daarmede het hoofdkapiteinschap van den Indischen Archipel, — in gevaar te brengen. Jorge d'Albuquerque bezat dit kapiteinschap uit naam van den onderkoning, zijnen oom, maar koning Don Manuel besloot dit ambt na den dood van gezegden onderkoning, eveneens uit *zijnen eigenen* naam te doen bedienen. Toen hij alzoo Lopo Soares d'Albegeria tot onderkoning verhief, benoemde hij Jorge de Britto tot kapitein van *Malakka* in het jaar 1515. Deze man, geheel ingenomen met zich zelven en met de aan hem toevertrouwde magt, bragt een berigtschrift mede, hoe te handelen binnen *Malakka*, welk bevel hem gegeven was door den koning, die van den waren toestand der zaken niets wist. Jorge de Britto vond *Malakka* in eenen ellendigen toestand; het openbaar vertrouwen geschonden door den moord aan den radja van *Campar;* groot gebrek aan levensmiddelen; eene morrende gemeente; misnoegdheid over den hongersnood en de gepleegde mishandelingen; en zag zijn eigen leven niet zeker. Maar in weerwil hiervan, wilde hij toch de medegebragte voorschriften ten strengste uitvoeren, zich gedragende naar de inblazingen van baatzuchtige raadslieden, wier belang niet verbonden was aan den welstand des lands. Zij, die in de dienst van den verdreven vorst geweest waren, Ambarages, Chellates of Ballates genaamd (pandelingen of lijfeigenen), en die door Albuquerque de vrijheid hadden erlangd, werden in strenge slavernij geslagen; hun getal bedroeg duizenden. De bezittingen der Maleijers werden hun afgenomen, en den Portugezen gegeven. Hun onderhoud werd hun ontnomen. Elk schip moest door een' Portugees gekommandeerd worden, voor de reizen naar andere oorden van

(1) Joao de Barros, *l'Asie Portugaise*, Alfonso d'Albequerque.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den Archipel (1), en meer andere nieuwigheden, waardoor hij de gemoederen der Maleijers te eenenmale vervreemdde en verdere ontvolking te weeg bragt.

Gelukkig voor *Malakka* kwam hij spoedig te overlijden, maar was die stad nu van het eene euvel verlost was, spoedig ontstond er een ander: tweespalt namelijk over het ambtsbezit. Nuno Vaz Pereira kwam aan het bewind, uit kracht van bestaande bepalingen, wijl hij het eerst in rang volgde; maar Antonio Pacheco, bevelhebber ter zee, eischte het ambt voor zich, en hierdoor ontstonden twee geheel tegenover elkander staande partijen.

Deze twisten gaven aan sulthan Mohammed de hoop, van zijne verlorene hoofdstad eenmaal weder te krijgen, en sedert den dood van zijnen gewezenen schoonzoon, den radja van *Campar*, werd hij zoo hoogmoedig over den goeden uitslag zijner listen, dat hij vele schepen begon uit te rusten, om alle vaartuigen, die naar *Malakka* koers stelden, tegen te houden. Dit was echter niet lang meer noodig, want zoodra men op *Java* en elders de handelwijze der Portugezen begreep, veroorzaakte zulks eene algemeene ergernis, en vreemde handelaren schuwden voortaan de togten naar *Malakka*. De slechte wijze van bestuur der Portugezen vernietigde dus eigen voordeel, en de sulthan der Maleijers werd zoo stout, dat hij alle wateren bezette en zich die twisten der partijen zeer ten nutte maakte. Hij deed een zijner bevelhebbers, Tjeribise di Radja, een kloekmoedig en ervaren man, met een aantal roeivaartuigen post vatten aan de monding der rivier *Moeara*, — meermalen hierboven genoemd, — nabij *Malakka*, en alwaar deze eene sterke houten schans maakte met paal- en aardewerk, en rijkelijk met geschut bezet. Van hieruit deed hij verscheidene strooptogten tot aan de stad, en nam alle vaartuigen weg, tot visschersbooten toe, en dit alles, zonder dat de verdeelde Portugezen hem konden schaden, omdat er nog weinig volks in de stad bleef, en die strooperijen slechts ter loops en uitdagenderwijze geschiedden.

Antonio Pacheco zond van dit alles kennis aan den onderkoning, die, het gevaar inziende, terstond Don Alrixo de Menezes als kommissaris afzond, met Alonzo Lopes d'Acosta, om het kapiteinschap van *Malakka* te aanvaarden. In April 1518 ging hij te dien einde van *Cochin* onder zeil naar *Malakka* met drie schepen en 300 man (2); komende hij aldaar aan in de maand Junij van dat jaar, juist op een geschikt tijdstip om *Malakka* nog voor eenen geheelen ondergang te behoeden, waartoe geen veertien dagen tijds meer noodig waren. De geschillen waren tot het uiterste overgegaan, en zoo de verdreven Maleische vorst met meer magt en vaardigheid gehandeld had, ware het bereids gedaan geweest. Hij deed echter niets meer dan even als zijn bevelhebber Tjeribise (Tjarie-bisa) di Radja, eene sterkte oprigten te *Pago*,

---

(1) Deze instelling was van Alfonso d'Albuquerque, en wel alleen in het bevel gelegen, dat op elk elders heen zeilend schip, een schrandere Portugees zoude zijn, ter ontdekking en uitbreiding van aardrijks- en handelkennis, vooral om den afstand van de Oostersche zee (den Stillen Oceaan) te weten te komen. Deze goede bedoeling werd hier door een koninklijk bevel, ontaard, vermiakt, drukkend en tijrannick.

(2) Joao de Barros, *l'Asia Portugesa*; — Lopo Soares d'Albergaria.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

op 5 mijlen boven de *Moeara* en op 10 mijlen van *Malakka*, dat alzoo belegerd was en dagelijks aanvallen te verduren had, die echter telkens moedig werden afgeweerd.

Bij de komst van Menezes veranderde de Maleische vorst van taktiek, en in stede van zijne benden overal heen te zenden, versterkte hij zich al meer en meer te *Pago*, en liet de strooppartijen achterwege, dewijl hij voor eenen aanval duchtte. Menezes bragt echter de zaken te *Malakka* vooraf op eenen beteren voet, en daar Nugno Vaz de Pereira juist gestorven was, schold hij aan andere misdadigers hunne straffen kwijt en zond een gezantschap naar *Siam*. Om dezen tijd, het laatst van 1518, kwam Fernando Perez d'Andrade van eene eerste reis naar *China*, te *Malakka*, en met dezen overlegde Menezes, wat er te doen stond. Hij had de rivier *Moeara* laten bezetten, en Tjerimise alzoo ingesloten; maar anderen vorderden eene krachtige expeditie daarheen. Daar Menezes nu, uit vrees voor nieuwe tweedragt, niet uit de sterkte te *Malakka* vermogt te gaan, trok d'Acosta met eene scheepsmagt en 300 Portugezen, alsmede Maleische hulptroepen, naar de *Moeara*, en kwam daar aan, toen de vloed reeds begon te vallen. Daar eene afpaling of slagboom de rivier afsloot, ondervond men hierin eenen grooten hinderpaal. Ofschoon verscheidene bevelhebbers eenen aanval voorsloegen op den volgenden dag, werd er echter tot een schandelijken aftogt besloten (1).

De sulthan van *Bintang*, door zijne verspieders vernemende, dat de reden van het niet aantasten zijner versterkingen, meer gelegen was in de twisten en verdeeldheden, tusschen de kapiteinen der vloot, dan in eenige andere oorzaak, en dat de licentiaat of kommissaris Menezes daarom op die bevelhebbers verstoord was, hoopte dat die verdeeldheden al meer en meer zouden ontvlammen, en hij alzoo een veelbelovend uitzigt erlangen, om binnen weinige dagen een' goeden slag te kunnen leveren. Maar daar hij zeer loos en voorzigtig was, en berekende, dat weldra de licentiaat Menezes en de van *China* gekomen kapitein Fernando Perez met hunne schepen naar *Indië* zouden vertrekken, scheen het hem doelmatig, om door vredelievende gezindheid de oogen der Portugezen te sluiten. Hij zond dus weder voorslagen van vrede, en verzocht, dat men hem iemand wilde zenden, om alles te overleggen; maar herhaalde malen togen boden heen en weder, en bijna was de zaak afgedaan met Menezes en d'Acosta, maar deze vroegen verzekering van den sulthan, en deze vroeg wederkeerig toestemming van den onderkoning. Hierdoor werden de onderhandelingen op de lange baan geschoven; Mohammed won tijd, waaraan hem alles gelegen was, en Menezes zag zich genoodzaakt, met Perez te vertrekken, zonder hierin naar genoegen iets beslist te hebben.

Bij het vertrek van Menezes begon men eerst voor stellig te houden, dat al de vredelievende bedoelingen van sulthan Mohammed niets anders dan veinzerijen waren, om onder dien dekmantel zich tegen *Malakka* uit te rusten (2). Dit baarde veel onrust, doch de

(1) Joao de Baros, *l'Asia Portugues*; — Fernando Perez d'Andrade.
(2) Joao de Barros, *l'Asia Portugues*, Diego Lopez de Sequeira II.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

stad was zoo goed mogelijk in staat van verdediging gesteld, maar ziekten deden een aantal mannen bedlegerig blijven, schrijvende men de koortsen toe aan het kwade luchtgestel. In dezen toestand verscheen de Maleische vorst eensklaps op eenen morgen voor de stad, met zestig ligte en gewapende vaartuigen, terwijl een leger van 1500 man, met verscheidene gewapende olifanten, overland op *Malakka* aantrok. Op dat tijdstip was de zee ledig, en de schepen lagen op het dropge; dit gaf al dadelijk aanleiding, dat de vorst drie vaartuigen kon in den brand steken, hetwelk het eerste teeken van den aanval was van den zeekant.

De Portugezen waren binnen *Malakka* slechts sterk 200 man, grootendeels ziek. De komst des vijands, die vooraf door geruchten was aangekondigd, had echter velen spoedig doen herstellen, wijl de zucht naar oorlog eene medicijn scheen te wezen. De kapitein Alonzo Lopez d'Acosta had de stad in onderscheidene wachten in posten verdeeld, die bezet werden, zoo door de Portugezen zelve, als door de getrouwe bevolking onder de opperhoofden der Javanen en Maleijers, die wel verzekerd waren van de komst van den sulthan het ergste te kunnen verwachten.

Zoodra de Maleische vorst den aanval begon, liep alles naar den zeekant. Maar op dit oogenblik werd de stad van den landkant stout en met een woest geschreeuw aangevallen, door de vijanden, die in eene hinderlaag hadden gelegen. Een dappere wederstand joeg hen echter terug, en van de zeezijde begon men dapper te vuren. In dit oogenblik hielden de Maleijers geenen stand, maar de vaartuigen weken naar een eiland, tegenover *Malakka*, terwijl de landbenden terugtrokken naar hunne verschansingen, na een scherp gevecht van drie uren.

De Maleische vorst besloot nu tot een beleg, en verschanste zich nabij de stad. Gedurende 20 dagen hadden de Portugezen verscheidene aanvallen te verduren, waardoor zij zeer afgemat werden. Maar de vijanden vonden zulk een dapperen wederstand, en verloren 330 man aan dooden, behalve de gekwetsten, dat van lieverlede de belegerden aanvallers werden, en eindelijk de sulthan op eenen zekeren nacht het beleg opbrak en naar zijne verschansingen te *Pago* en te *Bintang* terugkeerde. In dit beleg van 20 dagen, verloren de Portugezen slechts 18 man, in weerwil der ziekten, ongemakken en overmagt.

De sulthan had nu al zijne magt ten toon gespreid, en nog niets gewonnen. Dit moest hem in de achting der landzaten doen dalen. Hij had hierbij echter geleerd, dat zijne Maleijers onmogelijk man tegen man konden strijden tegen de Portugezen, die als wanhopige menschen vochten. Derhalve veranderde hij weder van taktiek, en begon op nieuw de zee af te stroopen en de naar *Malakka* zeilende vaartuigen aan te houden. Ook bij wijlen zond hij landvolk af, om de werken zijner vijanden bij dag en bij nacht aan te tasten. Vonden zij wederstand, dan keerden zij terug, en daardoor stonden de Portugezen ieder oogenblik bloot voor verrassing en afmatting, door ziekte en honger nog verergerd.

De hoop op de herovering zijner verlorene hoofdstad, bleef daardoor steeds levendig bij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den sulthan, die, om zijne vijanden nog meer te kwellen, zijnen bevelhebber Tjeribisa van de *Moeara* bij zich opontbood, en dezen deed vervangen door een ander, Sansotra (Sang Sotja) di Radja, een dapper, ervaren, maar listig Mohammedaan, vermaard onder de zijnen. Van uit de *Moeara* kwelde hij de Portugezen zeer, sneed gestrengelijk allen toevoer af en in *Malakka* kon men dikwerf niet eens de mis bedienen uit gebrek aan wijn. Dit bragt ellende en zwakheid onder de bevolking te weeg, en de eenige verkwikking in dien tijd, was de komst van twee schepen van *Pegu*. Doch aan die zorgvolle omstandigheid kwam spoedig een einde.

Zoo als gezegd is, hield Sansotra alle vaartuigen tegen, en roofde hetgene hem voor de hand kwam, uit naam van zijnen vorst. Een Javaansch koopman verloor op deze wijze zijne geheele lading levensmiddelen. Deze man beklaagde zich natuurlijk te *Malakka* hierover, en daar hij een voornaam ingezeten was, besloot men, eenen aanslag op de versterking van Sansotra te wagen, zoo van den zee- als van den landkant, onder geleide van gezegden Javaan als gids, onderwijl latende verluiden, dat het op het naauw van *Saham* gemunt was. Op den 1sten November 1519 toog deze expeditie uit, de zeemagt onder Duarte de Mello, en de landtroepen, sterk 200 man, waaronder 120 Portugezen, onder Manuel Falcon. Het omliggende terrein (op eenige mijlen van *Malakka*), was zeer moerassig en onzeker, en bovendien met voetangels bestrooid. De aanslag van den landkant werd dus gerekt, maar onderwijl liet Mello voortroeijen, en voor de sterkte komende, op de rivier *Moeara*, opende hij dadelijk zijn vuur. De landtroepen, dit hoorende, vorderden terstond hunnen weg, maar verloren weldra hunnen geleider, die eenige malen in voetangels trapte en hierdoor het bestierf. Voor de versterking komende, werd Falcon op gelijke wijze aan zijnen voet gekwetst. In dit oogenblik wankelde de moed der Portugezen, maar een hunner sprak de anderen moedig aan, en nu werd de aanval algemeen. Gedurende twee uren verdedigden de Maleijers zich dapper; de woede en razernij was aan beide kanten op het hoogste. De vijanden waren sterk 800 man, en daaronder 300 hoofden of edellieden en ruiterij. Bijna allen sneuvelden, en van al de gevangenen was er niet één ongekwetst. Het opperhoofd sneuvelde mede.

Na deze overwinning, die gekocht werd met het verlies van weinigen, liet de vlootvoogd Mello al de stukken geschut, ten getale van over de 300, waaronder vele van metaal, er uit halen; maar overigens werd er geen buit gemaakt, daar er niets anders voorhanden was dan oorlogsbehoeften. Hierna werden al de versterkingen in den brand gestoken. Gaarne was men terstond op de legerplaats des sulthans te *Pago* afgegaan, maar de rivier (1), waar langs men daar heen moest opkomen, was afgezet met paalwerk, dat slechts naauwe doortogten had en afgesloten kon worden. Toen de vlootvoogd Mello voor de rivier van *Pago* kwam, vond hij zoo vele hinderpalen, dat hij een gelijken aanslag te dezer

(1) De sterkte van *Moeara* staat aan den ingang der rivier van dien naam, op 5 mijlen zuidoost van *Malakka*. Hooger de rivier op, en aan eenen tak van den stroom, staat *Pago* op 5 mijlen verder.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

plaatse moest opgeven. Men vergenoegde zich dus met de nederlaag te *Moeara*, en de hoop, dat de aanvoer van levensmiddelen voortaan minder stremming zoude ondervinden.

Omstreeks dezen tijd werd de kapitein van *Malakka*, D'ACOSTA, zwaar ziek, en het was te voorzien, dat er wederom nieuwe tweespalt over de opvolging zoude ontstaan. Maar op dat tijdstip, December 1519, kwam juist aldaar aan GARCIA DE SA, met een schip met levensmiddelen en zestig man tot onderstand. D'ACOSTA koos hem terstond tot zijnen opvolger, evenwel niet geheel zonder vruchteloozen wederstand. Toen DE SA aan het bestuur kwam, vertrok D'ACOSTA naar *Indië*, maar overleed spoedig.

De Maleische vorst, dus zijne fortres van *Moeara* vernietigd ziende, spande andermaal al zijne krachten in, ter verwinning van zijne verlorene hoofdstad. Hij verzamelde dus al zijne aanhangers, vrienden en magen, en nam voor *Malakka* te doen bukken, of in de onderneming te sneuvelen. Bij het groot verlies van *Moeara*, en van alle die oorlogsgereedschappen, kwam nog, dat hij meer en meer zijne achtbaarheid zag verminderen, en van lieverlede zich door velen zijner getrouwen verlaten zag. DE SA kreeg van dit alles kennis, maar daar hij gebrek aan hulpmiddelen had, kon hij niet spoedig den sulthan te *Pago* aanvallen. Hij versterkte echter de stad, zond schepen op verkenning uit, naar *Pegu* en *Siam*, en deed drie maanden lang de engten van *Sabam* bezet houden, waardoor hij het den Maleischen vorst benaauwd maakte, en hem weldra van daar verdreef.

HOOFDSTUK V.

1520. OFFENSIEF DER PORTUGEZEN.

In deze omstandigheden kwam ANTONIO CORREA van *Pegu* terug, met een grooten voorraad levensbehoeften, waardoor men weldra zoo verkwikt werd, dat al de ongemakken en aanvallen van den Maleischen vorst als vergeten werden: want deze deed meer schade door den honger, dan door de wapenen. In deze algemeene vreugde besloten DE SA en de zijnen, den sulthan aan te tasten, om niet te worden voorgekomen, of hem nog sterker te laten worden, en uit dankbaarheid voor den onderstand, gaf men het bevel aan ANTONIO CORREA. Eene vloot van dertig zeilen en 500 soldaten, waaronder 150 Portugezen, vertrok op den 15den Julij 1520 van *Malakka* naar de rivier *Moeara*, die opgevaren moest worden, om aan *Pago* te komen. Aan de monding had de verdelgde sterkte gestaan; hooger op stond op afstanden paalwerk, zoo als vermeld is. De oevers waren bezet met digt bosch, waar de zon naauwelijks hare stralen konde doorschieten, en waarin de sulthan onophoudelijk verspieders had, zoodat men hem niet kon overvallen, te minder door het naauwe paalwerk.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Pago stond in eene kom aan den oever van eene rivier, die in de *Moeara* viel, zeer smal en ondiep was, en voorbij die plaats nog verkleinde. Alhier had sulthan Mohammed zijn hoofdkwartier opgeslagen, en aan beide oevers houten woonplaatsen gebouwd even als te *Malakka*. De muren dezer gebouwen waren van ijzerhouten palen, die alle geweld weerstonden, en met dwarshouten verbonden waren; hierdoor vormden zij bolwerken, waarop geschut stond, alzoo de sulthan alhier een bezoek verwacht had. Ook aan de uitwatering van de rivier *Pago* in de *Moeara*, stond een schansje van hout, op beide oevers in eene kromte of bogt, welke des nachts werd afgesloten, en waar eene goede bezetting met geschut lag. Alhier was ook de ligplaats der vloot.

Tegen deze monsterwerken schenen geene degens of pieken bestand, maar wel bijlen en volk. Toen Correa de rivier opvoer, zond hij echter een vaartuig met geoefende Maleijers, voorzien van bijlen, voorop, om alle hinderpalen weg te kappen. Voor dat zij aan gezegde bogt kwamen, werden zij gehoord; het was omtrent zeven mijlen van de zee, des avonds. Hierdoor ontstond al dadelijk een gevecht: de sulthan deed terstond zijne vaartuigen hooger opkomen en goed vastleggen, voorts alle boomen op de oevers omkappen, en goede wacht houden. Het was bereids nacht. De vloot der Portugezen kwam zonder veel geraas aan de kreek, en hield zich stil, den morgen afwachtende. Toen zond Correa een spion af, die het berigt bragt, dat de Maleijers zich tot moedigen wederstand gereed maakten. Er werd nu raad belegd. Men besloot door de afpalingen te dringen, en bij de naauwte der rivier, langs de boomen de werken te bespringen. Zoo gezegd, zoo gedaan; de flottille bleef tot den morgenstond in dien toestand; weldra begonnen de Maleijers uit hun eerste werk te vuren. De Portugezen wachtten echter met hierop te antwoorden, tot op een gegeven teeken, als wanneer het vuur moedig geopend werd, in de duisternis van den morgenstond. Met klimmen en klouteren werd de eerste verschansing genomen, de slagboomen geopend, en nu roeiden de vaartuigen binnen het paalwerk. Hierop hielden de Maleijers geen stand meer, alles ging op de vlugt en de Portugezen vonden de spijzen op het vuur gereed. Dit scheen eene list te zijn; in plaats van aan het eten te vallen, drongen de aanvallers door tot aan de woonplaats des sulthans, latende alleen de kanonnen, ten getale van 20 (1), uit de eerste verschansing ligten. Alhier liet men eenige vaartuigen achter, en roeide door met het kleiner vaartuig. Maar op vele plaatsen was de rivier *Pago* belemmerd met omgekapte boomen, ingeheide palen en dergelijke, waarvan de uit den weg ruiming veel moeite kostte. De sulthan won hierdoor tijd om zich tot verdediging gereed te maken, en zijne olifanten in orde te stellen. Bij de aankomst der Portugezen te *Pago* vonden zij hem uitgerust aan de rivier, met eene sterkte ongeveer van 2000 man. De aanvallers werden ontvangen met een oorverdoovend geschreeuw, een aantal kanonschoten,

(1) De Maleijers waren dus zeer wel voorzien van geschut. Albuquerque vond in *Malakka* zeer ongeloofelijke menigte; bij de *Moeara* werden 300 kanonnen buit gemaakt; alhier 20, waarvan echter eenige afkomstig van de Portugezen. Het tijdverloop van 10 jaren had de gelegenheid daartoe gegeven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en eenen zwerm pijlen, die de zon verduisterden. Maar de eerste aanval der Portugezen was beslissend. Zoodra zij eenige dooden onder de Maleijers hadden te weeg gebragt, loste het leger des sulthans zich op en alles koos de vlugt, — de vorst op zijnen olifant voorop.

Deze overwinning werd verkregen zonder eenig verlies, aan de zijde der Portugezen, die tevreden met dit voordeel, den vlugtenden sulthan niet vervolgden, maar alles ledig roofden, en daarna alles verbrandden wat aldaar gebouwd was. De Maleijers hadden zelve den brand gestoken in hunne vloot, van over de honderd vaartuigen sterk, waarvan vele van achteren prachtig opgetooid en verguld waren. De overwinnaars bragten er verscheidene te *Malakka*, ten teeken van hunne overwinning, die roemrijk genoeg was, want zij hielden het er voor, dat aan Mohammed nu geen enkel vaartuig noch kanon was overgebleven. De sulthan verliet geheel de nabijheid zijner voormalige hoofdstad, en vestigde zich weder op het eiland *Bintang*, alwaar hij, uit gebrek aan magt, genoodzaakt was geruimen tijd stil te zitten. Omstreeks dezen tijd hadden de vorsten van *Atsjin* en *Pase* of *Passir*, op de noordkust van *Sumatra*, met den toestand van *Malakka* hun voordeel willen doen, door de in hunne landen aanwezige Portugezen te berooven, maar eene scheepsmagt onder Manuel Pacheco bragt den laatsten weldra tot vrede, door hem in zijn gebied te komen aantasten, na het voordeel bij *Pago* behaald. En zoo behaalden de Portugezen, — in weerwil van hunne verdeeldheid, hun gering getal, hunne wederwaardigheden en het gebrek, — telkens nieuwe voordeelen op hunne vijanden (1).

Deze gelukkige wapenfeiten eindigden evenwel voor *Bintang*. Jorge d'Albuquerque werd in 1521 andermaal kapitein van *Malakka*, en verving Garcia de Sa, die in weerwil van de behaalde voordeelen, geene magt genoeg bezat om die te vervolgen. De verdreven Mohammed, had zich, zoo als gezegd is, gevestigd op het eiland *Bintang*, gelegen op veertig mijlen van *Malakka* aan de zeeëngte van *Singapoera*, op eene uitmuntende plaats, van waar hij alle scheepvaart naar *Malakka* konde bestoken. Hier herstelde hij geheel van de geledene verliezen, versterkte zich tot op eene onoverwinnelijke wijze, en begon zeer weelderig te worden, waardoor de Portugezen weder van lieverlede meer kwellingen moesten verduren. Tijdens de komst van Jorge d'Albuquerque te *Malakka*, kwam daarmede aan Antonio de Brito, die het bevel voerde over eene scheepsmagt, welke naar de *Molukken* bestemd was. Deze voegde zich bij den togt, dien men tegen *Bintang* voornam.

De versterkingen van *Bintang* waren zeer wel gekozen en bevestigd met paalwerk, langs eene ondiepe kust, die met laag water droog en modderig was. De werken waren hier evenzeer van ijzerhouten palen, waarmede ook des vorsten verblijf omgeven was. Van kanonstukken was alles rijkelijk voorzien; de baai of zeeboezem was beheid met palen, de rivier vernaauwd en alles wel voorzien. De expeditie der Portugezen bestond uit 18 schepen en

---

(1) Dit onophoudelijk oorlogen was evenwel oorzaak, dat zij zich niet verder in den Archipel vestigden, dan op de *Molukkse eilanden*, en onder anderen, niet om *Java* dachten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

600 mannen. D'Albuquerque, die het opperbevel had, zond vooraf drie schepen om de palen uit te halen, en gelegenheid tot landing te geven. Dit werk was zeer moeijelijk, zoo door den arbeid als door het vuur. Gedurende zes dagen en nachten was men hiermede bezig, tot dat een der vaartuigen op het drooge viel en aangevallen werd in den nacht, doch ontzet door het gros der vloot. De landingstroepen konden echter geen vasten grond krijgen, maar zakten tot diep in den modder, onder een geschiet van kanonnen en pijlen, waardoor spoedig vijftien man sneuvelden. Men beklom evenwel de sterkte, schoon gehinderd door den modder aan hun ligchaam, maar toen Garcia de Sa en anderen sneuvelden of gekwetst werden, moest men aftrekken. Ten andere hadden de Portugezen geene ladders, bijlen en ander stormgereedschap bij zich, en konden dit niet spoedig genoeg ontbieden. Men was misleid door spionnen, die eene bestorming gemakkelijk achtten, en hierdoor was de geheele onderneming mislukt. Antonio de Barro scheidde zich in het naauw van *Singapoera* met zes schepen van de vloot en zeilde naar de *Molukken*, *Toeban*, *Grissee* en *Madura* aandoende, zooals in het 2de boek der geschiedenis van *Java* is vermeld. (1)

HOOFDSTUK VI.

1521—1525. NIEUWE AANVALLEN DER MALEIJERS.

Daar de kansen des oorlogs, in het afwisselend geluk, nu weder ten voordeele der Maleijers waren gebleven, wakkerde dit den moed des vorsten van *Bintang* zeer aan, en hij liet nu gestadig eenige vaartuigen in de wateren van *Malakka* rondzwerven, om afbreuk te doen. Door het vertrek van de Barro was die stad meer ontbloot geworden; de togt naar *Bintang* had velen afgemat. Dit alles was in het voordeel der Maleijers, die tot op de reede van *Malakka* kwamen en er eenige vaartuigen verbrandden. Op deze togten was het bevel over des vorsten vaartuigen in handen van een zijner bevelhebbers, Padeka-Radja genaamd, die 40 zeilen onder zich had en daarmede in het laatst van April 1523 in zee verscheen, om van uit de meergenoemde rivier *Moeara*, eenen aanslag op *Malakka* te ondernemen. De kapitein van *Malakka*, don Jorge d'Albuquerque, zulks vernemen-

(1) *Ind. Arch.* II deel, I Jaarg. 388—390. Zie J. de Barros, *d'Asia dec.* Sequeira, Ao. 1521. Valentijn V, op *Malakka*, bij wien de dood van sultan Mohammed Shah gesteld wordt in 1513, maar hij had tot bronnen Jannicus en Marcus van lateren tijd, terwijl Barros steeds van den *verdrevenen* en *smeekenden* sultan spreekt uit de historiën van dien tijd, welke den dood van dien vorst in 1520 melden.—Vergel. Crawfurd, III. Chr. Tafel.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de van Duarte Coelho, die den vijand had ontmoet, zond aanstonds tien schepen onder Sancho Henriquez daarop af, om het op zee te houden, terwijl Henriquez de Lemé de rivier *Moeara* zoude bezetten, waar de vijanden reeds waren binnen geloopen, onder bedekking van den nacht. Aan de monding raakte een vaartuig van Lemé slaags, met een verspieder des vijands, waarop Lemé, zelf ter hulp willende snellen, door eene stormbui overvallen werd en alzoo in den nacht in handen des vijands geraakte. Met den morgenstond werd ook Coelho door Padoeka-Radja overvallen en verslagen, waarop Henriquez en Coelho de wijk naar *Malakka* moesten nemen, latende meer dan zestig dooden achter (1). De Maleijers vervolgden evenwel deze overwinning niet verder.

Het aanzien des konings van *Bintang*, dat door zijne vorige verliezen zeer gedaald was, steeg door deze voordeelen hooger dan ooit, zoodat de koning van *Pahang*, die een vriend der Portugezen geweest was, zich nu naauwer met den eerstgemelden verbond, al hetwelk grootendeels tot afbreuk van *Malakka* strekte. Om deze stad in den nood te hulp te komen, zeilden eenige vaartuigen naar *Pahang*, waar zij meenden vrienden aan te treffen. Men liet hen aldaar laden, maar zoodra zij huiswaarts wilden zeilen, werden zij, niet verre van *Pahang*, overvallen door 35 Bintangsche vaartuigen, onder Laxamana, die het schip van D. Sancho Henriquez met 30 Portugezen vermeesterde, en de laatsten nedersabelde, op den 15den November 1523 (2).

De moed der Portugezen bezweek echter niet, schoon die der Maleijers al meer en meer aanwakkerde. De laatsten namen in April 1524 het schip van Andreas de Brito, en kort daarop werd Simon d' Abreu, — die uit de *Molukken* naar *Malakka* gezonden was, met eene lading levensmiddelen, — tot op de reede van gemelde stad vervolgd en in het gezigt derzelve verbrand met 13 der zijnen, die zich te vergeefs dapper verweerden, doch niet geholpen werden, alzoo alle vaartuigen naar elders waren uitgezonden om levensmiddelen te zoeken. (3)

De kapitein Jorge d'Albuquerque, genoodzaakt door den hoogen nood, had te dier tijd veertien vaartuigen en 200 man, onder Garcia Henriquez, naar *Bintang* gezonden. D. Garcia bleef voor de rivier aldaar liggen, om Laxamana uit te lokken, daar de rivier vol paalwerk was en zijne orders dus luidden. De vorst spoorde Laxamana aan tot eenen aanval, maar deze was wijzer en deed in eene kromming der rivier van *Bintang* zijne lage vaartuigen ophalen en met geboomte bedekken. Daarna zond hij twee galeijen buiten de rivier om de Portugezen uit te lokken; en deze kwamen er dadelijk met twee karaveelen op af, vervolgden de wijkende galeijen, doch werden eensklaps door de snel uitschietende vaartuigen van Laxamana genomen. Don Garcia zond er wel nog twee andere schepen op af,

---

(1) Barros op D. Duarte de Menezes. Vergel. Valentijn V, die deze gebeurtenis op 1522 stelt, noemende den vlootvoogd Laxamana, en het getal schepen 80.

(2) Barros als boven. Vergel. Val. als boven, die zulks in 1522 stelt, en Henriquez van de *Molukken* doet komen, p. 326.

(3) Barros als boven. Val. V. 326, stelt dit eveneens op 1522.—Crawfurd, III. Chr. idem op 1523.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

HAGEMAN, J.

GESCHIEDENIS DER VEROVERING

VAN MALAKKA.

Kon. Bat. Gen.

XXII.

240.

de van Duarte Coelho, die den vijand had ontmoet, zond aanstonds tien schepen onder Sancho Henriquez daarop af, om het op zee te houden, terwijl Henriquez de Lemé de rivier *Moeara* zoude bezetten, waar de vijanden reeds waren binnen geloopen, onder bedekking van den nacht. Aan de monding raakte een vaartuig van Lemé slaags, met een verspieder des vijands, waarop Lemé, zelf ter hulp willende snellen, door eene stormbui overvallen werd en alzoo in den nacht in handen des vijands geraakte. Met den morgenstond werd ook Coelho door Padoeka-Radja overvallen en verslagen, waarop Henriquez en Coelho de wijk naar *Malakka* moesten nemen, latende meer dan zestig dooden achter (1). De Maleijers vervolgden evenwel deze overwinning niet verder.

Het aanzien des konings van *Bintang*, dat door zijne vorige verliezen zeer gedaald was, steeg door deze voordeelen hooger dan ooit, zoodat de koning van *Pahang*, die een vriend der Portugezen geweest was, zich nu naauwer met den eerstgemelden verbond, al hetwelk grootendeels tot afbreuk van *Malakka* strekte. Om deze stad in den nood te hulp te komen, zeilden eenige vaartuigen naar *Pahang*, waar zij meenden vrienden aan te treffen. Men liet hen aldaar laden, maar zoodra zij huiswaarts wilden zeilen, werden zij, niet verre van *Pahang*, overvallen door 35 Bintangsche vaartuigen, onder Laxamana, die het schip van D. Sancho Henriquez met 30 Portugezen vermeesterde, en de laatsten nedersabelde, op den 15den November 1523 (2).

De moed der Portugezen bezweek echter niet, schoon die der Maleijers al meer en meer aanwakkerde. De laatsten namen in April 1524 het schip van Andreas de Brito, en kort daarop werd Simon d' Abreu, — die uit de *Molukken* naar *Malakka* gezonden was, met eene lading levensmiddelen, — tot op de reede van gemelde stad vervolgd en in het gezigt derzelve verbrand met 13 der zijnen, die zich te vergeefs dapper verweerden, doch niet geholpen werden, alzoo alle vaartuigen naar elders waren uitgezonden om levensmiddelen te zoeken. (3)

De kapitein Jorge d'Albuquerque, genoodzaakt door den hoogen nood, had te dier tijd veertien vaartuigen en 200 man, onder Garcia Henriquez, naar *Bintang* gezonden. D. Garcia bleef voor de rivier aldaar liggen, om Laxamana uit te lokken, daar de rivier vol paalwerk was en zijne orders dus luidden. De vorst spoorde Laxamana aan tot eenen aanval, maar deze was wijzer en deed in eene kromming der rivier van *Bintang* zijne lage vaartuigen ophalen en met geboomte bedekken. Daarna zond hij twee galeijen buiten de rivier om de Portugezen uit te lokken; en deze kwamen er dadelijk met twee karaveelen op af, vervolgden de wijkende galeijen, doch werden eensklaps door de snel uitschietende vaartuigen van Laxamana genomen. Don Garcia zond er wel nog twee andere schepen op af,

---

(1) Barros op D. Duarte de Menezes. Vergel. Valentijn V, die deze gebeurtenis op 1522 stelt, noemende den vlootvoogd Laxamana, en het getal schepen 80.

(2) Barros als boven. Vergel. Val. als boven, die zulks in 1522 stelt, en Henriquez van de *Molukken* doet komen, p. 326.

(3) Barros als boven. Val. V. 326, stelt dit eveneens op 1522.—Crawfurd, III. Chr. idem op 1523.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maar deze raakten op het drooge en in gelijk gevaar. De Portugezen aldus ziende, dat hier nog geen heil te halen was, zeilden naar *Malakka* terug (1).

Deze tegenspoeden, en het aanhoudend groot gebrek, dat binnen *Malakka* heerschte, deden den kapitein D. Jorge d'Albuquerque onophoudelijk hulp vragen aan den onderkoning D. Duarte de Menezes, waarop M. Alfonso de Sousa den 15den Julij 1524 benoemd werd tot vlootvoogd van *Malakka*, en van *Ceylon* daarheen vertrok met zes schepen en 200 welgewapende mannen. Zoodra hij aldaar was aangekomen, zeilde hij met zijne wel uitgeruste vloot naar *Bintang*, om wraak te nemen over de ondervondene nadeelen. Doch Laxamana kwam niet uit, en de Portugees durfde geenen aanval wagen binnen de rivier. Naardien de vorst wist wat er binnen *Malakka* omging, en dat de Sousa een wijd en ervaren krijgsman was, bleef hij werkeloos, in de hoop dat het klimaat en de landziekte den Portugees weldra zouden noodzaken te wijken.

De Sousa, wien het vergeefsch blokkeren verdroot, omdat er geen voordeel mede te behalen was, belegde raad met zijne onderbevelhebbers, en besloot zich elders heen te wenden, zoo om andere vijanden te tuchtigen, als om aan den Maleischen admiraal de gelegenheid te geven, van hem in het ruime sop aan te tasten, daar ook de inwoners van *Malakka* geen voordeel bij dusdanige verrigtingen hadden. Martin Alfonso de Sousa, in den oorlog opgevoed, beviel een woeliger werkkring; hij zeilde naar en langs de oostkust van *Malakka* en het schiereiland, en verwoestte alles te vuur en te zwaard, van *Siam* af, tot aan de haven van *Calantam*, en zulks omdat Laxamana jaarlijks deze kust bezocht. *Pahang* werd vernield, omdat de vorst aldaar eenige Portugezen gedood had. Onder een groot aantal handelsvaartuigen, die verbrand werden, waren er velen van *Java*, en er kwamen 6000 personen bij om het leven, wordende er een grooter aantal in slavernij gebragt. Van daar zeilde de Sousa naar *Patani*, en verbrandde die stad geheel, alzoo noch vrienden noch vijanden ontziende (2).

Verscheidene der vorstendommen op de Maleische kust, en met name *Patani*, behoorden onder het gebied des konings van *Siam*. Deze werd over dit gedrag zoo vertoornd, dat hij de in zijn rijk aanwezige Portugezen gevangen, en hunne goederen in beslag deed nemen. Doch in deze omstandigheid werden zij gered door de bekendheid van Duarte Coelho, die bij den vorst van *Siam* was en hem eene zekere toedragt der zaken voorstelde, waardoor hij en de zijnen vrijkwamen. Maar alle bewoners van de Maleische kust, zoo vrienden als vijanden van den vorst van *Bintang*, waren zeer verontwaardigd over het bestaan der Portugezen, en de gezegde Maleische vorst vond hulp bij allen, om zijne voornemens ten uitvoer te leggen. Weldra had hij 1300 man en 20 vaartuigen gereed, om *Malakka* te belegeren. Het bevel daarover werd gegeven aan Laxamana en Coja-Kamesson, alsmede aan

---

(1) Barros als boven op 1423.—Vergel. Valentijn V, 326 op 1522. Crawfurd III 476.

(2) Barros op Vasco da Gama.—Val. als boven, die echter in de misslagen van Jammcus vervalt, omtrent de volgorde der gebeurtenissen, gelijk ook Crawfurd, als boven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

een kapitein of opperhoofd van een volk op *Borneo*, *Loezons* genaamd, dat dapper en stout was.

Om dezen togt te beter geheim te houden, zeilde Laxamana digt onder den *Sumatra*-wal en op de verlangde hoogte gekomen zijnde, stak hij over in den nacht, en zette in de wijk *Upy*, in *Malakka*, in den morgenstond eenig volk aan land. Het was op den 25sten Maart 1525, op een feestgetij, als wanneer de kapitein van *Malakka*, en de meesten der zijnen ter kerke waren. Het volk van *Upy* kwam in opstand en voegde zich bij de Maleijers. De kapitein Joage d'Albuquerque zond terstond eenig volk over land, en twee vaartuigen langs het strand, onder Alfonso de Sousa, iedere troep sterk 80 mannen. De troepen te land, onder aanvoering van Garcia Chainho, dreven spoedig de gelande benden op de vlugt, maar de twee vaartuigen vielen in de vloot onder groot geschreeuw. Laxamana koos aanstonds het ruime sop en verdeelde zijne vloot in twee hoopen, waarmede hij alstoen op de twee Portugesche vaartuigen aanviel, denkende door zijne overmagt zulk een geringen vijand wel te kunnen overwinnen. Toen zij nader bij gekomen waren, betrok de lucht; het werd donker; de zee werd hol, en de beide schepen dreven midden door de Maleijers heen, al vurende en schietende den geheelen dag door, tot dat de vallende nacht het gevecht deed eindigen en Laxamana naar de rivier *Moeara* week, om roeijers in te nemen, alzoo de zijnen waren gesneuveld. Verscheidene Portugesche bevelhebbers sneuvelden in den strijd, en de aanvoerder de Sousa overleed aan zijne bekomene wonden den 25sten Julij 1525. De overwinning was echter op de overmagt behaald en Laxamana week naar *Bintang* terug (1).

Deze togt van Laxamana was echter slechts eene afleiding geweest, om de aandacht der Portugezen elders heen te trekken, dewijl de vorst van *Bintang* eenen togt had doen ondernemen naar *Lingga*. De vorst van dat eiland, — dat bezuiden *Bintang* en vóór de engte van *Malakka* ligt, — was een vriend der Portugezen geworden, waarom hij zich den haat des vorsten van *Bintang* op den hals had gehaald. Derhalve had de laatste daarheen eene expeditie gezonden, onder aanvoering van zijnen schoonzoon Radja-Nara, vorst van *Indragiri*, op de oostkust van *Sumatra* (2). Toen Laxamana, dus verwonnen, terug kwam, was de vorst van *Bintang* zeer op hem verstoord, en beval hem, voor en aleer in zijne tegenwoordigheid te verschijnen, om zich bij Radja-Nara tegen *Lingga* te voegen. Laxamana hield zich als de Portugezen te hebben overwonnen, en vorderde van den vorst van *Lingga*, op hoogen toon, om zich tot onderworpeling van den Maleischen vorst te verklaren en tot vijand van de Portugezen, die door hem te eenen male waren verslagen.

De vorst van *Lingga*, die door eenen bode van *Malakka* de ware toedragt van zaken had vernomen, gaf hierop in antwoord, dat hem geheel andere tijdingen waren aangebragt, en hij de overwinning der Portugezen gevierd had, en eerstdaags nog verder dacht te

(1) Barros, als boven. *Dec.* Vasco de Gama, P. de Mascarenhas.

(2) Die dus niet onder den vorst van *Demak*, maar onder der Maleijers vazaal was. Vergel. *Ind. Arch.* I. II. 369. *Geschiedenis van Java.*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vieren. De genoemde bode was namelijk door hem daarheen gezonden, om hulp te verzoeken tegen Radja-Nara en Jorge d'Albuquerque stond hem die in de zaak toe, zendende twee vaartuigen met 80 man onder Alvaro de Brito. Deze aan de rivier komende, waar binnen de stad *Lingga*, door Laxamana geblokkeerd, lag, maakte de laatste zich aanstonds gereed, om af te komen, ten einde niet te worden ingesloten. Maar de Brito was hem vóór, en de beide schepen aan elkander verbindende, stopte hij de rivier. Nu kwamen Laxamana en Radja-Nara, met ongeveer 80 vaartuigen, die de geheele rivier besloegen, afzetten, en omringden de Portugezen. Deze verweerden zich zoo dapper tegen deze overmagt van 2000 man, dat zij de overwinning voor een wonder hielden, 600 Maleijers deden sneuvelen en ongeveer de helft der vaartuigen verbrandden, terwijl de overige de wijk moesten nemen.

De vorst van *Lingga*, dus plotseling verlost zijnde, zonder van de toegebragte hulp iets te weten, meende in den beginne, dat dit gevecht eene krijgslist was. Maar toen hij verstond, hoe twee vaartuigen en 80 Portugezen zijnen vijand hadden verslagen, kwam hij hun met plegtstatigheid te gemoet, en onthaalde zijne verlossers, die, voorzien van allerlei voorraad, terugzeilden naar *Malakka*, waar men niet minder verwonderd en verheugd was, over zulk eene onvoorziene overwinning, door welke men begon adem te scheppen.

Maar te dier tijde was er bij den vorst van *Bintang*, zeker Portugesche *regenaat*, die hem over deze nederlaag zeer bedroefd ziende, hem voorhield, dat alle hoop niet verloren was; dat, zoo men aan *Malakka* allen toevoer afsneed, die plaats van zelve zou vergaan: te meer, daar het toenmalig tijdstip daartoe gunstig was. Hij stelde dus voor, om de stad aan twee zijden aan te tasten, te land en ter zee; Laxamana zou de vloot, en hij zelf het leger te land aanvoeren.

De vorst had hier ooren naar, en raadpleegde er over met zijne voorname dienaren en met Laxamana, die de eigenlijke ontwerper van het stuk was, om daardoor den *regenaat*, zijnen vriend, in gunst te brengen, en zich zelven te zuiveren van den smet der twee achtereenvolgende nederlagen. De *regenaat* werd gesteld aan het hoofd van de landtroepen, sterk 3000 mannen, waarmede hij zich legerde op een half uur afstands van *Malakka*, bij de wijk der Chinezen. De stad zelve was voorzien van slechts honderd mannen, meerendeels ziek, en de voorraad, die zeer gering was, verminderde spoedig, doordien Laxamana met zijne vloot, alle wegen ter zee bezette, zoodat het scheen of *Malakka* nu door hongersnood zoude moeten bezwijken; terwijl gestadige aanvallen aan den landkant er de bezetting vele ongemakken bezorgden (1). Het gebrek aan leeftogt was zoo groot, dat eene kleine

(1) Barros op D. Vasco de Gama. Jarrics en Maffeus hebben deze belegering zeer vergroot, gevende het getal der aanvallers op 16000 te land, onder den regenaat Awlaar, bij Barros Averan, — 4000 ter zee onder Laxamana. Zie ook Valentijn, V. 326 op 1525, en Crawfurd III, 476, waar er 20000 ter zee en 60000 te land worden opgegeven. Zoodanig worden de berigten schroeiwend vergroot.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maat rijst tien en een hoen twee (1) crusaden kostte, en velen zouden hebben moeten sterven van honger, wanneer niet de kapitein Jorge d'Albuquerque en Garcia Chainho, die een rijk en milddadig man was, den inwoners waren te hulp gekomen. De *regenaat* had het voornamelijk gemunt op de wijk der Indische kooplieden, *Quelis* genaamd (waaruit anderen een dorp, *Quelin* hebben gemaakt), en langs dien kant hoopte hij de stad binnen te dringen, omdat de woningen en versterkingen aldaar van hout gebouwd en bouwvallig waren. Derhalve begon hij dit gedeelte met kanon te beschieten, door welken maatregel zijne ontwerpen zouden zijn gelukt, zoo niet de aldaar geposteerde Portugezen zich dapper hadden verweerd, en de Maleijers hierdoor genoodzaakt waren geworden het hazenpad te kiezen, in het midden van den Vecht.

De belegeraars trokken nu zeven mijlen terug; maar 250 der moedigsten verbonden zich, om de hoofden der twee Portugesche bevelhebbers aan den vorst van *Bantam* te leveren. Te dien einde zond Laxamana, die steeds in gemeenschap bleef met den *regenaat*, twaalf kleine vaartuigen met volk, dat op eene plaats op twee mijlen van de stad, zich in hinderlaag legde in een digt bosch. Eenige voorvechters naderden de stad, om de Portugezen uit te lokken, hetwelk aanvankelijk gelukte: want zij lieten zich verschalken, zoodat Francisco Correa, met nog vijf der zijnen, onder de vijanden geraakten, tegen wie zij zich echter zoo dapper hielden, dat er veertien Maleijers op de plaats bleven, waarop de overigen, in den waan, dat deze kleine hoop van eenen grooteren zoude worden gevolgd, op de vlugt gingen, na een gevecht van twee uren. Zij werden achtervolgd door Chainho die mede hunne barken vermeesterde. Hiermede was het beleg opgeheven, dat eene maand lang geduurd had.

HOOFDSTUK VII.

1525—1526. VEROVERING VAN BINTANG.

Tot vervanger van Jorge D'Albuquerque, als kapitein van *Malakka*, werd door Don Joao III, koning van *Portugal*, benoemd, Pero Mascarenhas, die den 9den April 1524 van *Lissabon* vertrok, als scheepsbevelhebber van de vloot, die den onderkoning Don Vasco de Gama, graaf van *Vidigueira*, en opperlandvoogd der *Indiën*, zoude overvoeren. Mascarenhas vertrok van *Cochin* naar *Malakka*, den 8sten Mei 1525, met vier schepen, bemand met 350 koppen, en geladen met velerlei voorraad, om de stad van het noodige te voorzien.

(1) Jarrichs zegt: 50 duiten voor één hoen. Valentijn volgt Jarrichs.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Mascarenhas overlegde spoedig met de voornaamsten der stad *Malakka*, wat er te doen was tegen eenen vijand, die aan niemand, van welken landaard of welke kleur ook, vrede liet. Men besloot, dat men den vorst van *Bintang* zoolang moest beoorlogen en vervolgen, tot dat hij te eenenmale uitgeroeid was, als kunnende zij, zoolang hij in leven of magt was, geene rust ondervinden. Hij zond dus vooraf drie vaartuigen naar de baai van *Bintang*, om allen leeftogt af te snijden en om kondschap te verkrijgen. Maar destijds heerschten zware ziekten te *Bintang*, zoodat de bemanning der gezegde vaartuigen spoedig dunde. Mascarenhas zond wel versterking, maar daar men het voor ondoenlijk hield, de ziekten te wederstaan, en het volk der vaartuigen zoude uitsterven, zeilden de kruisers weder naar *Malakka* terug, en Mascarenhas moest de onderneming uitstellen tot betere gelegenheid (1).

Mascarenhas liet het beleg evenwel niet staken. Na de terugkomst der gezegde vaartuigen, zond hij anderen derwaarts, en zond eveneens drie schepen, onder Joao Moreno, Fr. Lopez Delhaon en Gonz. Alvares, naar *Java*, om levensmiddelen te halen (2), en zulks in 1526. Omstreeks dezen tijd werd Mascarenhas tot opperlandvoogd van *Indië*, en Jorge Cabral tot kapitein van *Malakka* verheven. De eerste, spoedig onder zeil willende gaan, werd echter naar *Malakka* terug geslagen door stormen, welke omstandigheid een geluk voor de Portugezen was. De vorst van *Bintang*, door spionnen van alles naderrigt, maakte zich gereed deze gelegenheid te benuttigen, om zijne verlorene hoofdstad terug te winnen. Hij verzamelde al zijnen aanhang, vrienden, magen en bondgenooten, en nam voor, *Malakka*, of liever de Portugezen, te vuur en te zwaard den oorlog aan te doen.

Mascarenhas, aldus van verlorene reis terug gekomen zijnde, berekende, dat hij eerst in het begin van 1527 naar *Indië* zoude kunnen vertrekken, en vooraf *Bintang* moest verwoesten, om te *Malakka* rust te hebben. Al de zijnen keurden dit voornemen goed. De expeditie werd gereed gemaakt. Men liet verluiden, dat het gemunt was op *Sunda* (*Java*), om daardoor den vorst van *Bintang* te misleiden. Een-en-twintig schepen, onder het oppercbevel van Mascarenhas zelven, en bemand met 400 Portugezen en 600 Maleijers, onder Mafameda en Sinaya-raksa, vertrokken op Zondag den 23sten Oktober 1526 van *Malakka*. De vooruit gezondene vaartuigen bragten berigt, dat alle toegangen naar *Bintang* met paalwerk naauw afgesloten waren. Men besloot de palen uit te halen, om ruimte te verschaffen, hetwelk een zeer moeijelijk werk was en waartoe Francisco Serrano met 30 man bestemd werd.

Maar zoo de Portugesche vloot nu ook de baai van *Bintang* geblokkeerd hield, stond er echter geen minder gevaar voor de deur dan vroeger. De vorst van *Pahang* (ter oostkust van *Malakka*), schoonzoon van den vorst van *Bintang*, kwam dezen te hulp met 30 vaartuigen, beladen met volk en proviand, en vertoonde zich op zee, achter de aanvallers,

(1) Joan de Barros, op D. Vasco de Gama, 1525.

(2) ibidem op D. L. Vaz de Sampayo. Vergel. *Ind. Arch.* I. II. 391 — 395, over de gemeenschap der Portugezen met *Java*; ibidem 483, waar verkeerdelijk 1527 staat.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

die van voren Laxamana te wachten hadden. Deze verschijning bragt aanvankelijk ontsteltenis onder de Portugezen. Mascarenhas zond evenwel eerst vier vaartuigen, onder D. Coutho, en daarop andere, onder Da Cunha, die zich hiertoe edelmoedig aanbood, ofschoon hij, voor de waardigheid van kapitein van *Malakka* voorbijgegaan, zijne ambten had nedergelegd.

De Maleijers van *Pahang*, ziende slechts eenige zeilen op hen afkomen, maakten er aanvankelijk weinig werk van; maar zoodra zij met de Portugezen slaags raakten, ging het anders toe. Velen sprongen over boord en zwommen naar een nabijliggend eiland, en het gros ging op de vlugt, latende twaalf vaartuigen met levensmiddelen in handen der Portugezen.

Deze overwinning gaf hoop op een goed gevolg. Twaalf dagen lang was Serrano bezig met het uittrekken van 't paalwerk, terwijl zijn schip intusschen doornageld was. Men won evenwel, en kwam aan eene volkomene afpaling der rivier, nabij de stad van *Bintang*. Deze afpaling was bij wijze van brug, en van ijzerhout gebouwd. De stad zelve was omwald van eene dubbele rij ijzerhouten palen, zoo hoog als een muur, en gekruist ineengeheid en overal door digt bosch omringd. Aan de brug (over de rivier van *Bintang*) was een ijzerhouten bolwerk, verdedigd door Toban-radja, een krijgsman met uitgelezen volk. Op de rivier lag Laxamana met zijne flottille.

Toen Serrano eindelijk tot aan de brug gevorderd was, viel de laatstgenoemde hem dapper op het lijf, en maakte zich meester van zijn schip. Maar op dat oogenblik kwam Mascarenhas gelukkig genoeg toeschieten met het kleine vaartuig, en verdreef Laxamana met zijne Maleijers, waarvan er velen dapper sneuvelden. In dit gevecht wisten eenige Portugezen, gevangen slaven der Maleijers, te ontkomen, en bragten aan Mascarenhas het berigt van de stellingen der Maleische benden. De kapitein hield hierop krijgsraad; men besloot een' nachtelijken aanval, en een loos alarm op zeker punt te maken, waar men de aanvallers het minst verwachtte.

De nacht brak aan. Het volk werd in kleine vaartuigen ontscheept, voorzien van vaten met aarde gevuld, en eenige falconetten (kleine vuurmonden). De troepen werden in twee hoopen verdeeld. Pero Mascarenhas landde op eene mijl afstands beneden de stad, en trok met leidslieden door het boschachtig terrein, met groote hinderpalen, en een ongeloofelijken arbeid, worstelende door boomen en struiken. Met den dag was hij aan de brug, en eer de Maleijers er aan dachten, vielen de Portugezen, ofschoon doodelijk vermoeid, met vervaarlijk geschreeuw van „San Jago," op den vijand. Eensklaps trok alles naar dit punt, waar men meende, dat het alleen op gemunt was. Ondertusschen was Serrano met eene andere afdeeling op het bolwerk van Toban-radja aangetrokken, en stak het in den brand. Dit bragt wanorde te weeg, en Mascarenhas kwam binnen de stad, waar de Maleijers zich woedend verdedigden. Aires Da Cunha was de eerste die binnendrong. Hij werd met eene pijl aan den voet gewond, maar in weerwil hiervan, trok hij de pijl uit de wond, en stak er eenen Maleijer mede dood.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Nu geraakte alles in verwarring. De vorst van *Bintang*, zijnen vijand binnen de stad ziende, durfde de woede der overwinnaars niet afwachten, maar vlugtte op eenen olifant, zoo hard deze loopen kon. Doch vernemende dat hij vervolgd werd, sprong hij van dit dier af en verborg zich in het digte bosch. MASCARENHAS meenende, dat de vorst in zijne woning te vinden was, bestormde dit gebouw, waar een der Maleische kapiteinen, LAXA-RADJA, in den waan dat de vorst er nog was, zich wanhopig verdedigde. Maar zoodra des vorsten vlugt bekend werd, ontzonk allen de moed, en de Maleijers lieten de stad aan de Portugezen. Van de zeven duizend man, die haar verdedigd hadden, sneuvelden er 400, en 2000 raakten gevangen. Aan de zijde der Portugezen bleven er niet meer dan twee of drie, volgens hunne eigene getuigenis.

De stad werd aan roof en plundering overgegeven; voor dat zulks echter een begin nam, kwamen drie vreemde kooplieden bij MASCARENHAS, hem biddende, hen te sparen, aangezien zij geene inboorlingen van het land waren. De kapitein stond hun zulks toe, op voorwaarde, dat zij levensmiddelen zouden verschaffen, waaraan voldaan werd. Toen werd alles verbrand, vernield, verwoest en geroofd. Men vond 300 stukken geschut binnen *Bintang;* velen daarvan waren door de Maleijers op de Portugezen veroverd geweest.

De vorst vlood in het geheim naar het vaste land, en hield zich eenigen tijd op in eene plaats, *Oedjong-tanah* genaamd, het uiteinde van het Maleische schier-eiland, waar weleer de eerste hoofdstad der Maleijers had gestaan (1) en waar hij weinige dagen hierna, door de uitgestane ongemakken en geledene verliezen, zijn leven eindigde, nalatende eenen zoon ALADIN, die de oorlogen tegen de Portugezen vervolgde (2).

De vorst van *Lingga* was met 18 vaartuigen den Portugezen ter hulp gesneld, doch kwam nadat alles gedaan was. De gewezen vorst van *Bintang*, wien zijn gebied door den Maleischen vorst vroeger ontnomen was, herkreeg zijn land, op voorwaarde van onderwerping aan *Portugal*, en onder verbod om eene sterkte of schepen te bouwen.

BESLUIT.

Met de verovering van *Bintang* en den dood van den Maleischen vorst eindigt de geschiedenis der oorlogen, tusschen Maleijers en Portugezen gevoerd, na de verovering van *Malakka*, voor zoover die tot ons gekozen onderwerp strekt. Zij is zamengesteld uit de eigene aanteekeningen der zeevaarders, krijgslieden en gouverneurs. Zoo zij aan velen niet zoo belangrijk kan toeschijnen, alsdan neme men in overweging, hoe de historiën der

(1) Zie *Ind. Archief*, I. II. 49-52.

(2) BARROS, op D. L. VAZ DE SAMAYO. Vergelijk JARRICUS, MAFEUS door VALENTIJN, V. 326, gevolgd, en CRAWFURD, III. Chr. op 1526.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

oorlogen, gevoerd door de Hollanders in de *Molukken*, op *Celebes*, *Sumatra*, *Java*, en *Bali*, in latere jaren eveneens onbelangrijk zullen worden geacht, ofschoon tijdgenooten er geheel anders over mogen denken, en er uit al dat woelen vele lessen zijn te trekken.

Bij sommige schrijvers vindt men eenige afwijkingen van hetgeen hiervoren is aangegeven; het betreft voornamelijk den vorst, die van 1509 tot 1526 de hoofdvijand der Portugezen was. Jarricus en Maffeus, door Valentijn gevolgd, willen, dat sulthan Mohammed Shah, vorst van *Malakka* werd in 1477, dat hij in 1511 verdreven werd, en dat hij in 1513 overleed, opgevolgd wordende door zijnen zoon Aladin, Aliordin of Achmet shah, die tot 1540 over de Maleijers heerschte, en eerst te *Bintang*, daarna te *Djohor* zetelde, latende eenen *onderkoning* te *Bintang*, die in 1526 door de Portugezen verdreven werd. Barros, die uit de eigene berigten der handelende Portugezen putte, en veel vroeger schreef, meldt, dat de in 1511 verdreven sulthan Mohammed Shah, in 1526 stierf, en toen opgevolgd werd door Aladin, zijnen zoon, die zich te *Djohor* vestigde. Het verschil betreft dertien jaren levens van een vijandelijk vorst, en is in zooverre op te lossen, dat Aladin, met den titel van Achmed Shah, zich inderdaad in 1513 te *Djohor* vestigde, na zich vijandig van zijnen vader te hebben gescheiden, zoo als ook Crawfurd op dat jaar aangeeft, maar die overigens van Mohammed's verdere bedrijven, tot 1526 melding maakt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

